Zienswijze - Partijdigheid (schijnpartijdigheid)

Aan het college van burgemeester, wethouders en de gemeenteraad van de gemeente Raalte
Postbus 140
8100 AC Raalte

Kenmerk: Velner - BZ 13
Raalte, 23 september 2025

Betreft: Zienswijze op de Ruimtelijke onderbouwing Energielandgoed Raalte
Zaaknummer: 0177ESUITE696712023
Datum: 21 december 2023
Plantype: Vergunningsaanvraag Energielandgoed Raalte
Status: Definitief

Inleiding:

Ondergetekende, inwoner van de gemeente Raalte en direct belanghebbende bij de besluitvorming omtrent de vergunningsaanvraag voor het Energielandgoed Raalte, maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Deze zienswijze richt zich specifiek op de wijze waarop het proces door de gemeente Raalte, onder verantwoordelijkheid van de wethouder en het ambtelijk apparaat, is uitgevoerd. Daarbij staat de schijn van partijdigheid en de gebrekkige zorgvuldigheid centraal.

1. **Juridisch kader**

- **Artikel 2:4 Awb**: bestuursorganen dienen hun taak zonder vooringenomenheid te vervullen. Ook de schijn van partijdigheid is ontoelaatbaar (vgl. ABRvS 9 februari 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BP3692).
- **Artikel 3:2 Awb**: besluiten moeten zorgvuldig worden voorbereid.
- **Artikel 3:11 Awb**: alle relevante stukken dienen vanaf de start van de termijn ter inzage te worden gelegd.
- **Artikel 3:46 Awb**: besluiten moeten deugdelijk gemotiveerd zijn.

2. Feiten en omstandigheden

2.1 Onvolledige en vertraagde terinzagelegging

- De ruimtelijke onderbouwing, een essentieel document, is pas op **14 augustus 2025** ter inzage gelegd, terwijl de officiële termijn formeel al op **8 augustus 2025** was gestart.
- De gemeente heeft pas op **17 september 2025**, twee dagen voor het einde van de oorspronkelijke termijn, kenbaar gemaakt dat de termijn feitelijk loopt tot 25 september 2025.
- Dit betekent dat belanghebbenden gedurende een belangrijk deel van de termijn niet beschikten over alle stukken. Dit is in strijd met de beginselen van rechtszekerheid en juiste informatieverstrekking.
- Geen ontvangstbevestigingen ontvangen van de e-mails 14 Aug 2025 11:58:34, 14 Aug 2025 11:59 en 22 Aug 2025 11:43:46. Terwijl elders binnen enkele dagen gereageerd wordt. **Zie bijlage 3, 4, 5, 6, 7.**

2.2 Selectieve informatievoorziening

- Tijdens het overleg van de werkgroep De Velner met de ambtenaar op **3 september 2025** werd bevestigd dat de termijn loopt tot 25 september. Toen wij aandrongen op directe publieke bekendmaking, werd geantwoord: *"jullie weten het nu toch"*.
- Dit duidt op ongelijke behandeling van burgers en selectieve communicatie, wat in strijd is met het gelijkheidsbeginsel.

2.3 Niet-naleving informatieplicht wethouder

- Op **27 augustus**[1] en **9 september 2025**[2] is ons aangegeven dat de wethouder contact zou opnemen om duidelijkheid te verschaffen.
- Deze nalatigheid heeft bijgedragen aan onduidelijkheid en wantrouwen in het proces.
- Geen verslagen willen maken van overleggen tussen burger en gemeente. **Bijlage 8, 9.**

2.4 Structurele bevoordeling initiatiefnemer

- In 2023 is onder tijdsdruk een principeakkoord afgegeven, ondanks dat de stukken niet voldeden aan de gemeentelijke eisen.
- Na een negatief advies van Het Oversticht heeft de wethouder de aanvraag niet afgewezen, maar doorgelaten.
- Vanaf augustus 2024 zijn belangrijke stukken achtergehouden en pas op **7 februari 2025** beschikbaar gesteld, terwijl ze al in 2024 bij de gemeente aanwezig waren.[3]

2.5 Belangenverstrengeling en verwevenheid

- De vertegenwoordiger van de initiatiefnemer, de behandelend ambtenaar en de landschapsadviseur werken geregeld samen in andere projecten. **Bijlage 10, 11, 12.**
- Uit mailverkeer blijkt dat initiatiefnemer en ambtenaar samen hebben meegeschreven aan het vierde advies van **8 april 2025**. **Zie bijlage 13, 14, 15, 16.**
- Dit schept ten minste de **schijn van belangenverstrengeling**, waardoor een objectieve beoordeling niet langer is gewaarborgd.

2.6 Ontbrekende toetsingen

Volgens de gemeentelijke **Richtlijnen zonneparken 2.0 (2021)** had de aanvraag moeten worden getoetst op:

- deugdelijk participatieproces,
- landschappelijke inpassing,
- minimaal 50% lokaal eigenaarschap,
- maatschappelijke meerwaarde.

Deze toetsingen zijn niet of slechts pro forma uitgevoerd. De gemeente heeft zich voornamelijk verlaten op informatie van de initiatiefnemer, waardoor het adviesorgaan op het verkeerde been is gezet.

3. Juridische kwalificatie

Gelet op bovenstaande feiten is sprake van:

1. **Schending zorgvuldigheidsbeginsel** (art. 3:2 Awb).
2. **Schending informatieplicht** (art. 3:11 Awb).
3. **Schending motiveringsbeginsel** (art. 3:46 Awb).
4. **Schending verbod op (schijn van) vooringenomenheid** (art. 2:4 Awb).

[1] Wij zijn door de wethouder uitgenodigd, veronderstellende dat het zou gaan over onze vragen in de mail 14 Aug 2025 11:58:34, 14 Aug 2025 11:59 en 22 Aug 2025 11:43:46. Echter het gesprek op 03-09-2025 is niet goed verlopen, hoewel het gesprek zou moeten gaan over onze vragen is het enige wat er gezegd werd “dien maar een Zienswijze in als je denkt dat je stukken mist.” Wat wel ter tafel kwam is de tweede ter inzagelegging (rectificatie) van de stukken op 14-08-2025 en hier werd ons medegedeeld dat dit betekent dat we tijd hebben tot 25-09-2025 om de zienswijzen in te dienen.

[2] Hier heeft de wethouder tot heden niets van zich laten horen.

[3]

Docnr: 14 van 29-mei 2024	Brief Endona aan B&W gemeente Raalte
Docnr: 07 van 25-oktober 2024	Brief van gemeente aan Raalte 1 Zonnepark BV
Docnr: 22 van 05-decemder 2024	Aanvullend advies Het Oversticht
Docnr: 24 van 19-december 2024.	Brief B&W aan Raalte 1 Zonnepark BV

4. Conclusie en verzoek

Ondergetekende verzoekt het college van B&W:

1. Te erkennen dat het proces rondom de aanvraag voor het Energielandgoed Raalte ernstig is belast met procedurele fouten en de schijn van partijdigheid.

2. De behandeling van de aanvraag stil te leggen en deze te laten beoordelen door een **onafhankelijke externe partij** zonder bestaande samenwerkingsrelaties met initiatiefnemer of gemeente.

3. Geen besluit te nemen op de aanvraag zolang de gebreken niet zijn hersteld.

Hoogachtend,

[redacted]

eMail [redacted]

Bijlage: 1 BZ 13 artikel Sallands weekblad
2 BZ 13 gmb-2025-356501 ontwerp-projectbesluit
3 BZ 13 RE concept zonnepark Hondemotsweg
4 BZ 13_RE concept reactie zonnepark
5 BZ 13_RE Aanvulling op de vergunningaanvraag
6 BZ 13 brief wethouder openstaande vragen 65484-2024
7 BZ 13 Principeakkoord Zonnepark Velner, Hondemotsweg Stobbenbroekerweg
8 BZ 13 Besprekingsverslag 26 mei 2025
9 BZ 13 Samenvatting gesprek 17 april 2025 wethouder Bisschop
10 BZ 13 Projecten met Gemeente Hoogeveen
11 BZ 13 Projecten met Gemeente Raalte
12 BZ 13 Projecten met het Oversticht
13 BZ 13 02 feb_concept reactie zonnepark
14 BZ 13 02 feb concept reactie zonnepark - Bijlage Advies aanvullingen februari
15 BZ 13 02 feb met commentaar RE concept reactie zonnepark 1
16 BZ 13 03 mrt Advies Het Oversticht aanvullingen april 2025

Plan zonnepark Hondemotsweg en Stobbenbroekerweg ter inzage

Er is een omgevingsvergunning aangevraagd voor een zonnepark (bestaande uit drie delen) aan de Hondemotsweg en Stobbenbroekerweg in Raalte. De gemeenteraad heeft ingestemd met het plan. Ook provincie Overijssel en Het Oversticht zijn akkoord.

Op 14 augustus 2025 heeft er een rectificatie plaatsgevonden van het ontwerp-projectbesluit. De zienswijzentermijn van het ontwerp-projectbesluit is hiermee verlengd t/m 25 september 2025. Bekijk het plan via MijnOverheid of kom naar het gemeentehuis. Maak vooraf een afspraak via omgevingsloket@raalte.nl. Het is mogelijk om in deze periode een zienswijze in te dienen. Kijk voor meer informatie op www.raalte.nl/zienswijze.

Gemeenteblad van Raalte

Datum publicatie	Organisatie	Jaargang en nummer	Rubriek
14-08-2025 09:00	Raalte	Gemeenteblad 2025, 356501	ruimtelijk plan of omgevingsdocument

ontwerp-projectbesluit Hondemotsweg-Stobbenbroekerweg op 3 locaties, Raalte

rectificatie: bijbehorende documenten aangepast

[Burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte maken bekend, dat zij voornemens zijn een projectbesluit, als bedoeld in artikel 3.10 van de Wabo, te nemen voor het realiseren van een zonnepark met bijbehorende voorzieningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaren. Het ontwerp-projectbesluit biedt een planologische regeling voor het realiseren van een zonnepark met bijbehorende voorzieningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaren op gronden die uitsluitend bestemd zijn voor de uitoefening van een agrarisch bedrijf aan de Hondemotsweg-Stobbenbroekerweg in Raalte. Op basis van het vigerende bestemmingsplan "Buitengebied Raalte, inclusief correctieve herziening en 2e correctieve herziening en Buitengebied Raalte, Verzamelplan 2020" en 'Paraplubestemmingsplan Parkeren" is dit thans niet mogelijk.

Van: 5.1.2.e
Verzonden: 25 februari 2025 17:20
Aan: '5.1.2.e 5.1.2.e'
Onderwerp: RE: concept zonnepark Hondemotsweg

Hoi 5.1.2.e

Het is in goede orde ontvangen hoor. Dank voor de uitgebreide reactie.
Ik was even een week met verlof dus ik kon niet zo snel reageren.
Ik pak dit op en kom hier z.s.m. op terug.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
Ruimtecoach en stedenbouwkundige
5.1.2.e
Afwezig: donderdagmiddag (oneven weken),
5.1.2.e

5.1.2.e

0572 347 799
Postbus 140, 8100 AC Raalte
www.raalte.nl

Gemeente Raalte

Van: 5.1.2.e 5.1.2.e
Verzonden: 25 februari 2025 09:58
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: concept zonnepark Hondemotsweg

Goedemorgen 5.1.2.e

Hierbij check ik graag bij je of je het concept hebt ontvangen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e 5.1.2.e
Landschapsarchitect / ervenconsulent
5.1.2.e

Het Oversticht
1925 - 2025

5.1.2.e |
5.1.2.e | 038- 4213257
5.1.2.e @hetoversticht.nl | www.hetoversticht.nl

Bijlage 4 BZ 13

Van: 5.1.2.e
Verzonden: 27 maart 2025 17:23
Aan: 5.1.2.e 5.1.2.e
Onderwerp: RE: concept reactie zonnepark

Hoi 5.1.2.e

Dat is prima hoor. Ik zal je bellen om half 10.
Beterschap gewenst!

Afhandeling vooroverleggen en aanvragen omgevingsvergunningen
De gemeente Raalte heeft veel aanvragen ontvangen voor vooroverleggen en vergunningen. Het kan daardoor langer duren voordat u van ons een reactie ontvangt.
Wij doen ons best om uw aanvraag zo spoedig mogelijk in behandeling te nemen. Als u vragen heeft over de afhandeling van uw aanvraag kunt u altijd contact met ons opnemen via het telefoonnummer 0572-347799.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
Ruimtecoach en stedenbouwkundige
5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

0572 347 799
Postbus 140, 8100 AC Raalte
www.raalte.nl

Gemeente Raalte

Van: 5.1.2.e 5.1.2.e
Verzonden: 25 maart 2025 08:53
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: Re: concept reactie zonnepark

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e Ik zal het maandag oppakken. Dan bellen? Half tien?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e 5.1.2.e
Landschapsarchitect / ervenconsulent
5.1.2.e

Het Oversticht
1925 - 2025

5.1.2.e Postbus 531 | 8000 AM Zwolle
5.1.2.e | 038- 4213257
5.1.2.e @hetoversticht.nl | www.hetoversticht.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e @raalte.nl>
Verzonden: maandag 24 maart 2025 15:30
Aan: 5.1.2.e 5.1.2.e <5.1.2.e @hetoversticht.nl>
Onderwerp: RE: concept reactie zonnepark

Hoi 5.1.2.e

Nogmaals dank voor de uitgebreide beoordeling. Onze opmerkingen hebben we in de bijlage aangegeven.
Ik zal je hierover ook even bellen.
Het vergunningsdocument B6 over het communicatie en participatieproces is eveneens bijgevoegd.
Een definitief advies zien wij graag tegemoet.

Afhandeling vooroverleggen en aanvragen omgevingsvergunningen
De gemeente Raalte heeft veel aanvragen ontvangen voor vooroverleggen en vergunningen. Het kan daardoor langer duren voordat u van ons een reactie ontvangt.
Wij doen ons best om uw aanvraag zo spoedig mogelijk in behandeling te nemen. Als u vragen heeft over de afhandeling van uw aanvraag kunt u altijd contact met ons opnemen via het telefoonnummer 0572-347799.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
Ruimtecoach en stedenbouwkundige
5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e

0572 347 799
Postbus 140, 8100 AC Raalte
www.raalte.nl

Gemeente Raalte

Van: 5.1.2.e 5.1.2.e <5.1.2.e @hetoversticht.nl>
Verzonden: 20 februari 2025 15:22
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e @raalte.nl>
Onderwerp: concept reactie zonnepark

5.1.2.e

Hierbij het concept. Een uitdagende puzzel om alles van de vorige adviezen en (nieuwe)ingrediënten uit de doc's aanpassingen (en de gesprekken) bijeen te krijgen. Het moet met elkaar in lijn zijn, consequent.

In rood nog een vraag. Zo mis ik bijlage 6 over de dialoog met de omgeving. Heb jij die? Ik kijk nog even naar jouw link. Wel vond ik in een ander doc al wel wat over de inbreng. Meer ik heb nog steeds in mijn hoofd dat bewoners ook aangaven dat ze deelgebied 3 juist geschikt vonden omdat het achteraf ligt. Ik zie het nergens staan.

Ik heb de beoordeling van deelgebied 3 apart in deel 2 gezet. Maar ik heb ook voor de andere deelgebieden alsnog weer gekeken naar de inpassing.

Ik neem aan dat jullie expliciet toetsen aan recyclebaarheid en onderlinge afstand. Heb ik nu weggelaten.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e 5.1.2.e
Landschapsarchitect / ervenconsulent
5.1.2.e

Het Oversticht
1925 - 2025

5.1.2.e Postbus 531 | 8000 AM Zwolle
5.1.2.e | 038- 4213257
5.1.2.e @hetoversticht.nl | www.hetoversticht.nl

Bijlage 5 BZ 13

Van: 5.1.2.e
Verzonden: 30 april 2025 13:42
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e ; 5.1.2.e 5.1.2.e ; 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Aanvulling op de vergunningaanvraag (Energielandschap Raalte)

Beste 5.1.2.e

De stukken zijn in goede orde ontvangen en zullen worden beoordeeld.

Afhandeling vooroverleggen en aanvragen omgevingsvergunningen
De gemeente Raalte heeft veel aanvragen ontvangen voor vooroverleggen en vergunningen. Het kan daardoor langer duren voordat u van ons een reactie ontvangt.
Wij doen ons best om uw aanvraag zo spoedig mogelijk in behandeling te nemen. Als u vragen heeft over de afhandeling van uw aanvraag kunt u altijd contact met ons opnemen via het telefoonnummer 0572-347799.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
Ruimtecoach en stedenbouwkundige
5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

0572 347 799
Postbus 140, 8100 AC Raalte
www.raalte.nl

Gemeente Raalte

Van: 5.1.2.e
Verzonden: 29 april 2025 20:12
Aan: 5.1.2.e ; vergunning en handhaving ; vergunning en handhaving
CC: 5.1.2.e ; 5.1.2.e @ 5.1.2.e ; 5.1.2.e
Onderwerp: Aanvulling op de vergunningaanvraag (Energielandschap Raalte)

Geachte 5.1.2.e beste 5.1.2.e

De afgelopen maanden hebben we, mede naar aanleiding van het ontvangen advies van Het Oversticht, gewerkt aan de laatste wijzigingen in de vergunningaanvraag voor het Energielandschap Raalte. Via de onderstaande link kunt u alle relevante documenten downloaden. Daarin zit ook een aanbiedingsbrief waarin we de wijzigingen toelichten alsmede de plaats identificeren waar die wijzigingen te vinden zijn in de stukken. Die aanbiedingsbrief heb ik ook als losse bijlage bijgevoegd bij dit mailbericht.

5.1.2.e

Graag ontvangen we een bevestiging van ontvangst.

Met vriendelijke groet,

Namens de initiafnemers Endona en Greencells,

5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e
5.1.2.e

IAA
Architecten

Enschede | De Coöperatie 15-10 | 5.1.2.e Enschede | +31 53 **T** 4804460 | +31 6 **M** | www.iaa-**I** architecten.nl

Amsterdam | 5.1.2.e van 5.1.2.e | 5.1.2.e Amsterdam | **T** +31 20 5200080

Aan het college van burgemeester en wethouders

van de gemeente Raalte

ter attentie van wethouder B. Nijboer

Postbus 140

8100 AC Raalte

Betreft: Antwoorden op gestelde vraag

Datum: 4 november 2024

Geacht college, geachte heer Nijboer,

Tijdens de “aan de keukentafel” gesprek bij de [redacted] hebben we nog een vraag aan u en uw ambtenaar meegeven.

U zou nader onderzoeken of er een tijdslimiet is waarop Endona moet reageren m.b.t.:

A. Het niet voldoen van de aanvraag m.b.t. voorwaarden,

B. Indienen aanpassing van de aanvraag zodat deze wel zou voldoen aan de voorwaarden dan wel het intrekken van de aanvraag/terug trekken principeakkoord.

Het verzoek om een antwoordt hebben we 2 september aan uw ambtenaar verzonden en tevens een herinnering op 9 oktober, op beide verzoeken hebben we tot heden nog geen antwoordt mogen ontvangen wat wij zeer betreuren.

Aanvullende vraag:
Heeft Endona sowieso al wat laten weten over het zonnepark versus advies van Het Oversticht.

Wij horen alleen maar geruchten dat de gemeente met Endona aan het kijken is hoe men de gemaakte kosten van de voorbereiding toch nog te gelde kunnen maken. Volgens ons is dit geen zaak van de gemeente omdat het vanaf het eerste uur bekend was dat het 100% risico Endona, de ondernemer, is.

Hoor graag van u

[redacted]

Namens Werkgroep De Velner

Onderwerp: RE: Principeakkoord Zonnepark Velner, Hondemotsweg Stobbenbroekerweg
Van: " " <@raalte.nl>
Datum: 20-12-2024 17:03
Aan: Jonkman <@>
CC: " " <@raalte.nl>

Beste

Ik zag in mijn mailbox nog deze email staan. Mijn verontschuldigingen voor de zeer late beantwoording.

De situatie is nu zo, dat initiatiefnemer Endona bezig is een aangepaste aanvraag voor de omgevingsvergunning klaar te maken, die naar verwachting eind januari 2025 wordt ingeleverd. In de aangepaste aanvraag worden de diverse opmerkingen van Het Oversticht behandeld.

Ik hoop u zo voldoende geïnformeerd te hebben. Mijn collega kan u in januari mogelijk verder informeren.

Met vriendelijke groet,

Ruimtecoach

0572 34 77 99
Postbus 140, 8100 AC Raalte
www.raalte.nl

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: @>
Verzonden: 9 oktober 2024 10:47
Aan: <@raalte.nl>
CC: <@raalte.nl>
Onderwerp: Re: Principeakkoord Zonnepark Velner, Hondemotsweg Stobbenbroekerweg

Hallo

Zouden we op onderstaande vraag nog een antwoordt mogen krijgen.

MVG

Op 2-9-2024 om 16:17 schreef

> Beste
>
> Lange tijd niets gehoord. Wij zouden graag nog reactie willen ontvangen op de volgende nog openstaande vraag:
>
> Jij zou met Ben Nijboer nog kijken of er een tijdslimiet is waarop Endona moet reageren m.b.t. :

> Het niet voldoen van de aanvraag m.b.t. voorwaarden,
>
> Indienen aanpassing van de aanvraag zodat deze wel zou voldoen aan de voorwaarden dan wel het intrekken van de aanvraag.
>
> Heeft Endona sowieso al wat laten weten over het zonnepark versus advies van Het Oversticht.
>
> Hoor graag van jullie
>
> Namens Werkgroep De Velner

--
Met vriendelijke groet,

Besprekingsverslag 26 mei 2025

N.a.v. de brief “Spoed informatie voor het college van burgemeester en wethouders”

Aanwezig gemeente: Roelof Bisschop en
Namens de werkgroep Velner: en
Reden:
Omdat in de brief vermeld stond dat wij niet hadden gesproken met de initiatiefnemers
(Nu is het punt dat wij als omwonenden noch in 2024, noch in 2025 met de ontwikkelaar of de ontwerper van de ontwikkelaar hebben gesproken)
Heeft het college aangegeven dat de wethouder dit eerst moest uitzoeken voordat de **ontwerpvergunning en ontwerpverklaring van geen bedenkingen** naar de raad doorgezet zou worden.

Gemeente heeft hiervoor een gesprek gehad met Endona, en en deze meent dat er wel degelijk gesprekken (participatie) hebben plaats gevonden. De voltallige omwonenden hebben de besprekingen van voor 15 oktober niet ervaren als participatie maar als informatieavonden vanuit initiatiefnemers.
Gemeente trekt hieruit de conclusie dat er wel is gesproken
Daarom zou onze bewering in de brief niet kloppen. (Bewering van ons blijft staan dit is een andere periode en bewering is juist)
Wij stellen dat de initiatiefnemers geen enkel contact meer met ons gehad hebben na 12 juli 2023 omdat Endona op 15 oktober 2023 gestopt is met het “participatie” proces. De wethouder slaat het gehele verhaal plat door te stellen dat als er een vergunningsaanvraag ligt het participatieproces afgerond is, hoewel hij weet dat het laatste gesprek met de omwonenden niet heeft plaats gevonden (18 oktober 2023)
Werkgroep opmerking:
Als het betekent dat een participatieproces is afgerond op het moment dat een vergunning wordt aangevraagd en de initiatiefnemers verantwoordelijk zijn voor een participatierapport, zonder dat deze door de gemeente wordt gecheckt op juistheid is het gehele participatieproces een farce, sowieso hebben wij het proces niet ervaren als participeren maar als gehoord worden er is geen enkele inbreng van ons mogelijk geweest m.b.t. de locatie, omvang en alternatieven.
De wethouder vindt dat de gemeente geen rol heeft in het participatieproces.
Werkgroep: dit is pertinent onjuist, de gemeente heeft gemeend om een coach aan te stellen die het participatieproces zou begeleiden. Door 3 verschillende coaches op dit project te zetten en het niet altijd aanwezig zijn van een coach bij de overleggen heeft de gemeente hier duidelijk grote steken laten vallen en de initiatiefnemers hebben ook steken laten vallen door geen verslagen te maken en voor te leggen aan de omwonenden.

De gemeente neemt de rapportage van Endona 1:1 over en neemt het participatieproces inhoudelijk als correct aan.
Er is geen enkel initiatief geweest om e.e.a. te checken. Geen navraag bij de coaches, geen navraag bij omwonenden terwijl diverse verslagen, ook met de gemeente, aangeven dat het in het participatieproces niet goed ging.

Er zijn alleen verslagen gemaakt van de eerste 2 bijeenkomsten waarbij opmerkingen van de bewoners over onjuiste weergave niet werden gecorrigeerd. Ook niet na meerdere contacten met de [redacted] We zien nu enkele van deze onjuistheden terug in het advies van het Oversticht.
Van de overige bijeenkomsten zijn er geen verslagen gemaakt en ook zijn de verklaringen van de omwonenden niet in de documenten opgenomen.

Wethouder stelt dat er geen direct gesprek is geweest tussen gemeente, Initiatiefnemers [redacted] en Het Oversticht, ambtenaar corrigeert dit en bevestigt dat dit gesprek wel plaats heeft gevonden.
De gemeente heeft ons 26 mei 2025 niet toegestaan een gesprek komt met alle partijen (en vertegenwoordigers omwonenden) met het Oversticht om wel tot een correcte en juiste weergave van het "participatieproces" te komen.
Op de vraag ons het verslag van de bespreking te geven, wordt verwezen naar onze WOO-aanvraag en deze zal binnen de geldende termijn beantwoord worden. Oversticht zou de gemeente opdracht gegeven de correspondentie van de gemeente naar het Oversticht, waaruit blijkt dat de participatie zeer goed is verlopen, aan de werkgroep te sturen. Tot op heden niets ontvangen.

Op de vraag waarom zo'n haast met dit proces blijkt de volgende SDE-subsidie in begin november 2025 Leidend te zijn.

Doordat er enkele keren werd opgemerkt dat de gemeente wel op de hoogte is dat er <u>wat</u> omwonenden tegen de komst van zonneparken in dit landschap zijn, hebben we nogmaals weergegeven hoe de verhouding is:
De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van 8 gezinnen, (4 stobbenbroek 4 Hondemot)
Er zijn veel meer gezinnen tegen dit proces maar wij spreken hier over direct omwonenden 40 gezinnen.
[redacted] Dus de opmerking dat er enkelen tegen zijn is onjuist, **allen zijn tegen**.

Verder verzocht om een inventarisatielijst met data van alle stukken behorende bij de aanvraag en een toezending (transfer) van al deze stukken. Toegezegd door de gemeente op het moment dat het college instemt met het **ontwerpvergunning en ontwerpverklaring van geen bedenkingen** naar de raad te sturen.

Zoals het proces tot heden is verlopen zijn wij omwonenden zeer teleurgesteld in de gemeente. Wij voelen ons als omwonenden steeds minder onderdeel van dit proces doordat onjuistheden, aangedragen door de initiatiefnemers, voor waar worden aangenomen en wij in zienswijzen en juridische processen worden gedwongen.

Gesprek met wethouder R. Bisschop en [redacted] 10-04-2025

Geachte [redacted]

(reactie op uw mail 16-05-2025 11:00 uur)
Zoals u zelf weet is dit niet een juiste weergave van het gesprek. Dat u geen verslag zou maken heeft u tegen ons en de wethouder gezegd, echter heeft de wethouder u medegedeeld dat u een samenvatting van het gesprek zou maken en daarop heeft de werkgroep gezegd dat dit goed was en als daar onjuistheden in zouden staan wij die zouden aangeven en retourneren.

Ten eerste was de wethouder niet op de hoogte van het feit dat er een "nieuw advies rapport" van het Oversticht bij u bekend was en dat u die al wel aan ons had verstrekt. Dit advies was van negatief ineens 180 graden gedraaid naar positief met onderbouwingen dat de omwonenden zich hierin konden vinden, deze informatie had u en [redacted] verstrekt aan het Oversticht wetende dat dit onjuist was en dat het participatieproces verre van goed was verlopen, zelfs u bent bij geen van de "participatie" gesprekken aanwezig geweest en u meent dat omwonenden in deze fase van het proces geen partij zijn, wetende dat Het Oversticht hier veel waarde aanhecht. De wethouder heeft u medegedeeld dat u alle onjuistheden uit het advies moest verwijderen alvorens deze naar het college zou gaan. Wij hebben daar nog niets van gezien.
In het participatieproces zou altijd de gemeente vertegenwoordigd zijn, echter zijn in het proces 3 verschillende "coaches" betrokken geweest en niet bij alle meetings aanwezig geweest, ook de verklaringen die bewoners hebben afgegeven zijn door de coaches niet in de stukken opgenomen.
ENDONA heeft ook het gehele "participatieproces" niet doorlopen, daar lezen wij niets over.
Wat ook in de samenvatting naar voren moet komen is dat de gemeente stukken lange tijd voor de omwonenden, maar ook voor de raadsleden heeft achtergehouden waardoor wij niet vroegtijdig kunnen reageren. Dat u en de wethouder beterschap toezeggen weerhoudt ons niet dit vast te leggen.

Op de vraag wanneer deze zaak aan de raad wordt voorgelegd antwoordt de wethouder september oktober, u grijpt in en deelt ons mede dat dit voor de vakantie nog een "ontwerp besluit" naar de raad zou gaan. Hierover waren wij erg verbolgen, dit zou inhouden dat wij en de raad in de vakantieperiode zich moeten voorbereiden op de te nemen stappen en te maken zienswijzen.
Op de vraag hoe het kan dat een proces dat al 5 jaar duurt zo ineens binnen enkele weken er doorheen gedrukt moet worden kwam het antwoordt "dit heeft te maken met de subsidie (SDE) aanvraag voor de initiatiefnemers". Dat de gemeente hieraan meewerkt is voor ons onacceptabel.

De stentor heeft de gemeente om een reactie gevraagd n.a.v onze brief dd. 18 maart 2025 als reactie aan de Stentor gaf de Gemeente aan, dat de gemeente eerst een reactie en antwoorden zou geven aan de werkgroep. In ons gesprek gaf u aan niet via de pers te willen communiceren. Wij hebben twee opmerkingen hierover.
Heeft u de Stentor reeds op de hoogte gesteld dat de gemeente geen commentaar wil geven op de brief? Dit lijkt ons in het kader van zorgvuldigheid wel wenselijk. Wij vinden het tekenend dat in dit geval de gemeente niet wil reageren op een kritische brief van de werkgroep en op andere eerdere momenten wel de pers te woord heeft gestaan over dit onderwerp.

Wij verwachten van de gemeente dat zij:
Het advies van het Oversticht van alle onjuistheden ontdoet,
Dit proces over de vakantieperiode heen tilt zodat een ieder zich op normale wijze kan voorbereiden.
Dat de gemeente het Oversticht niet verbiedt om met de omwonenden te communiceren, het Oversticht moet zich, onafhankelijk, kunnen informeren over de gang van zaken, daarin is de gemeente geen partij.

Uw mail 16-05-2025 11:00 uur
Goede morgen
Op 17 april 2025 is er een gesprek geweest op het gemeentehuis. Het signaal dat de werkgroep De Velner het niet eens is met het zonnepark is duidelijk afgegeven.
Er is door ons aangegeven dat er geen verslaglegging van het gesprek wordt gemaakt.

Er is afgesproken dat aangepaste/aangevulde stukken van de aanvraag z.s.m. zouden worden opgestuurd.
Ik heb u op 25 april een overzicht gestuurd wat in het verleden is verstuurd door mijn collega's van het omgevingsloket en deze aangevuld met de recente stukken.
Inmiddels zijn er diverse aanpassingen gedaan om te voldoen aan de optimalisatieslag conform het advies van Het Oversticht van 8 april 2025.

Uw brief van 18 maart 2025 is ter kennisname aan de raad aangeboden. Afhandeling geschiedt door het college.
Het betreft een verzoek tot weigering van de aanvraag.
Het college zal op 20 mei over de aanvraag besluiten. Bij een akkoord gaan de stukken op route naar de raad van 26 juni.
U kunt dan inspreken bij de rond-de tafel gesprekken op 12 of 19 juni.
De stukken staan inmiddels uit om te anonimiseren en worden volgende week aan u verstuurd.

Afhandeling vooroverleggen en aanvragen omgevingsvergunningen
De gemeente Raalte heeft veel aanvragen ontvangen voor vooroverleggen en vergunningen. Het kan daardoor langer duren voordat u van ons een reactie ontvangt.
Wij doen ons best om uw aanvraag zo spoedig mogelijk in behandeling te nemen. Als u vragen heeft over de afhandeling van uw aanvraag kunt u altijd contact met ons opnemen via het telefoonnummer 0572-347799.

Met vriendelijke groet,

Bijlage 10 BZ 13

EERSTE ZONNEPARK VAN HOOGEVEEN GEREALISEERD

tags: ontwikkeling transformatie landschapsarchitectuur

Gepubliceerd op 14 apr 2020

De gemeente Hoogeveen wil voor 2040 energieneutraal zijn. Om dit te bereiken wordt het gebruik en de opwekking van duurzame energie gestimuleerd. NEO Energie was twee jaar geleden een van de initiatiefnemers van de ontwikkeling van een zonnepark. Bij het klaverblad Hoogeveen, op het zogenaamde Oosterveld aan de kant van Alteveer, is onlangs het eerste zonnepark in de gemeente Hoogeveen gerealiseerd. Het park op het Oosterveld is ongeveer 30 hectare groot en zal duurzame stroom leveren voor meer dan 6500 huishoudens. IAA Architecten heeft voor dit park de landschappelijke inpassing ontworpen en de vergunningaanvraag begeleid.

TWEELEDIGE LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Het gekozen perceel was niet in gebruik als hoogwaardige landbouwgrond, en ligt vlakbij grootschalige infrastructuur. Passend bij de ligging van het zonnepark is de landschappelijke inpassing tweeledig. Hierbij sluit het zuidelijk deel aan bij de bosgebieden van de es-flank en is het noordelijk deel zoveel als mogelijk open gehouden. Het noordelijk gelegen kavel zal vanaf de N48 open blijven. Dit is de plek waar het zicht vanaf de veenkoloniën tot de beplanting op de es zichtbaar is en blijft doordat hier geen beplanting aan het landschap wordt toegevoegd. Aan de noordzijde van de kavel wordt deels een lage grondwal aangebracht om het zicht vanuit het landschap en de wegen te verzachten. De poel in de zuid-oosthoek van de kavel wordt in stand gehouden en blijft vrij van zonnepanelen en beplanting.

actualiteit

Een volgende stap in het centrum van Raalte!

... en de Plas in het centrum van ***Raalte*** opgeleverd. In het herontwerp hebben we de nadruk gelegd op het creëren van een gemoedelijke, dorpse sfeer. Daarbij zijn de beide pleinen ook flink vergroend en ...

actualiteit

Herinrichting centrum Raalte gestart

... aan de slag om het centrum van ***Raalte*** te vernieuwen volgens het inrichtingsplan van IAA Architecten. De aannemer is gestart op de Grote Markt met ondergrondse werkzaamheden om vervolgens een nieuw infiltratiesysteem ...

actualiteit

Stadtego in Raalte

... 8 juli ging de gemeente ***Raalte*** samen met inwoners en ondernemers aan de slag met de ruimtelijke kwaliteit en aantrekkelijkheid van het centrum van ***Raalte***. Wat wordt belangrijk gevonden? De Serious game Stadtego ...

actualiteit

Inrichtingsplan centrum Raalte goedgekeurd

... heeft het college van B&W van ***Raalte*** het inrichtingsplan voor de Grote Markt en De Plas vastgesteld. En dat heeft tot positieve reacties geleid bij de bewoners volgens een artikel in dagblad de Stentor. Een jaar ...

actualiteit

Facelift voor centrum van Raalte

... in samenwerking met de gemeente ***Raalte*** drie scenario's gepresenteerd voor de herinrichting van de Grote Markt en de Plas. Het moet gezelliger worden, meer eenheid uitstralen en bovendien moeten bezoekers er graag ...

project

Centrumplan Raalte

... centrum van ***Raalte*** was toe aan een nieuwe impuls: de ruimtelijke kwaliteit en aantrekkelijkheid moesten beter. Vooraf van het ontwerpproces heeft het Ruimtelijk Kwaliteitsplan (RKP) 2 invalshoeken vastgesteld die

actualiteit

Testsessie Game over Krimp succesvol

... In samenwerking met Het *Oversticht* en Invocate een 'serious game'. Deelnemers krijgen via het spel meer zicht op elkaars motieven en leren hoe verschillende functies in een binnenstad elkaar kunnen versterken, ...

actualiteit

Vervolgonderzoek 'Game Over Krimp' kan van start!

... uit In samenwerking met Het *Oversticht* en Invocate. Het project 'Game Over Krimp' onderzoekt een vernieuwende procesaanpak op basis van serious gaming en ontwikkelt toekomstperspectieven voor krimpende ...

actualiteit

Stadtego in Raalte

... Industrie om via ontwerpend onderzoek nieuwe invullingen en strategieën te ontwikkelen voor de transformatie en herprogrammering van binnensteden. IAA Architecten werkt hierbij samen met Invocate en Het *Oversticht*.

actualiteit

rtvOost op bezoek in Kampen tijdens een potje Hanzeborden

... Industrie om via ontwerpend onderzoek nieuwe invullingen en strategieën te ontwikkelen voor de transformatie en herprogrammering van binnensteden. IAA Architecten werkt hierbij samen met Invocate en Het *Oversticht*.

project

Stadhuis Rotterdam (in samenwerking met Merk X)

... IAA Architecten en Het *Oversticht* de architectuur- en kunsthistorische kwaliteiten van het gebouw en stelden een visie op hoe in de toekomst om te gaan met veranderende ruimtelijke eisen. HET GEMEENTELIJK PALEIS ...

actualiteit

Stadtego succesvol in Kampen

... Is met ondersteuning van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie ontwikkeld in een samenwerking tussen IAA Architecten, Invocate en Het *Oversticht*. Meer informatie over Stadtego: platform de nieuwe winkelstraat

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e 5.1.2.e <5.1.2.e @hetoversticht.nl>
Verzonden: 20 februari 2025 15:22
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: concept reactie zonnepark
Bijlagen: Advies aanvullingen februari 2025 zonder verwijzing bijlagen.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

5.1.2.e

Hierbij het concept. Een uitdagende puzzel om alles van de vorige adviezen en (nieuwe)ingrediënten uit de doc's aanpassingen (en de gesprekken) bijeen te krijgen. Het moet met elkaar in lijn zijn, consequent.

In rood nog een vraag. Zo mis ik bijlage 6 over de dialoog met de omgeving. Heb jij die? Ik kijk nog even naar jouw link. Wel vond ik in een ander doc al wel wat over de inbreng. Meer ik heb nog steeds in mijn hoofd dat bewoners ook aangaven dat ze deelgebied 3 juist geschikt vonden omdat het achteraf ligt. Ik zie het nergens staan.

Ik heb de beoordeling van deelgebied 3 apart in deel 2 gezet. Maar ik heb ook voor de andere deelgebieden alsnog weer gekeken naar de inpassing.

Ik neem aan dat jullie expliciet toetsen aan recyclebaarheid en onderlinge afstand. Heb ik nu weggelaten.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
Landschapsarchitect / ervenconsulent
5.1.2.e

Het Oversticht
1925 - 2025
5.1.2.e Postbus 531 | 8000 AM Zwolle
5.1.2.e | 038- 4213257
5.1.2.e @hetoversticht.nl | www.hetoversticht.nl

Gemeente Raalte
t.a.v.
Postbus 140
8100 AC Raalte

Zwolle, 20 februari 2025

Ons kenmerk: xxx

Betreft: ruimtelijk advies over aanvullingen landschappelijke inpassing zonnepark Energielandgoed Raalte.

Geachte

In het kader van de aanvraag zonnepark Energielandgoed Raalte aan de Hondemotsweg heeft u ons gevraagd om te adviseren over de aanvullingen op de landschappelijke inpassing die zijn gedaan na ons vorige advies van november 2024. Er moet daarbij worden getoetst aan de uitgangspunten van uw beleid *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0 (2021)*. De eerder afgegeven adviezen dienen te worden meegenomen in deze laatste beoordeling met extra aandacht voor de landschappelijke inpassing van deelgebied 3, het gebied wat ligt ten zuiden van het spoor in de invloedssfeer van landgoed Het Reelaer. Dit gebied hebben wij in eerdere advisering benoemd als landschappelijk uiterst gevoelig vanwege de erfgoedwaarden. Verandering is inherent aan landschap en de vraag ligt voor of en op welke wijze deze nieuwe ontwikkeling, integraal ontworpen, een meerwaarde kan zijn voor deze locatie.

Zoals eerder gesteld hebben wij voor de deelgebieden geadviseerd over de waarden en de ruimtelijke randvoorwaarden. Op de schaal van het landschap als geheel, de omzoming van de zonnevelden en het zonneveld zelf. Destijds hebben wij impliciet getoetst aan de uitgangspunten die in de *Richtlijnen*, de *Handreiking* en uw *Landschapsontwikkelingsplan* zijn vastgelegd. De eerdere adviezen nemen wij mee in dit advies.

ADVIES

Het aanvullend advies bestaat uit twee delen:

- 1 Toetsing van het voorliggende plan aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*.
- 2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen. Met extra aandacht voor de voorliggende uitwerking van deelgebied 3.

CONCLUSIE

Wij zijn positief over de wijzigingen die in de loop van het participatie en ontwerpproces zijn gedaan. Het gehele plan met de drie deelgebieden getuigt van een integrale insteek waarin kwaliteit van leefomgeving, erfgoed, landschap en biodiversiteit (gebaseerd op landschappelijke

kenmerken en focussoorten) in balans zijn gewogen. Het landschap wordt verrijkt met een variatie van aanplant in alle lagen van de vegetatie, inheems en jaarrond aantrekkelijk en door extensief beheer zal de biodiversiteit toenemen. De bestaande landschappelijke structuren, waarin de biotopen van de landgoederen medebepalend zijn, worden verknoopt met de nieuwe aanleg. Het plan met het innovatieve zonvolgende systeem voldoet ruim aan de gestelde richtlijnen.

Landschap is inherent aan verandering. Wij hebben aangegeven dat de nieuwe invulling van zon niet bepalend, maar onderdeel moet zijn van een landschap waarin ook andere nieuwe waarden zich kunnen ontwikkelen. Deelgebied 3, wat door ons als landschappelijk en vanuit erfgoed als gevoelig is aangemerkt, voegt zich door de aanpassingen in de schaal en sfeer van het landschap. Het veld is teruggebracht tot 50% van het perceel zodat er tussen het veld en de laan voldoende ruimte ontstaat voor een invulling voor landbouwkundig of natuur. Dit geeft ook een meerwaarde aan deze ruimte. Dat voor bewoners deelgebied 3 een acceptabele locatie is sterkt ons in de acceptatie dit deelgebied voor zon in te zetten onder de door gestelde voorwaarden die nu zijn verwerkt in het voorliggende plan. Wij vragen in aansluiting op ons eerdere advies met de aangrenzende eigenaren aan de noordzijde af te stemmen zodat de huidige aanplant behouden blijft en waar mogelijk versterkt wordt zodat de landschappelijke overgang naar het landgoed gegarandeerd blijft.

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de landschappelijke inpassing.

Wij waarderen de integrale verkenning en het ontwerp vanuit leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid. Wij hopen dat door deze transitie de kwaliteit van landschap en biodiversiteit zodanig wordt verrijkt dat er geen sprake is van tijdelijkheid maar een duurzame landschappelijke investeringen. Het heeft een grote meerwaarde dat is bevestigd door eigenaren dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Per deelgebied benoemen wij nog enkele aandachtspunten.

Onderbouwing van de conclusie:

1 Toetsing aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*

Er zijn in de *Richtlijnen* vijf basisuitgangspunten voor zonneparken waaraan plannen moeten voldoen. U vraagt ons te beoordelen op het tweede uitgangspunt ‘omvang en inpassing passend bij de omgeving’. Het gaat hierbij over de inpassing en de balans van de ontwikkeling in relatie tot de kenmerken en waarden van het landschap. Voor dit uitgangspunt wordt gebruik gemaakt van de *Handreiking Zonnevelden* die is opgesteld door de provincie.

Balans 80 - 20

De deelgebieden zijn verschillend qua maat, maar elk gebied is groter dan 2 ha en moet daarom voldoen aan de balans 80 - 20 (deelgebied 3 is het kleinste veld).

Het gebied voor de zonnevelden als geheel (inclusief de zone tot de hekwerken) dient maximaal 80% te bedragen van het plangebied. Minimaal 20% van het plangebied moet worden ingericht

voor inpassing en compensatie van het verlies aan ecologisch en landschappelijke waarden. In het voorliggende plan wordt nu expliciet gesteld dat er sprake is van een totale oppervlakte op drie percelen van gezamenlijk 29,3 ha. Hiervan is 19,4 ha zonneveld (66,1%). Dit is ruim onder de 80%. 10 ha aan extensieve vegetatie (deels landbouwkundig) grondgebruik wordt toegevoegd. De balans is in berekening daarmee ruim voldoende. Ruimtelijk gezien wordt de impact van de velden op het landschap hierdoor minder groot. Dat heeft een positief effect op de beleving. De balans visueel gezien zal mogelijk per zonneveld verschillend ervaren worden afhankelijk van het standpunt vanaf de weg. Per veld vraagt dit dan ook nog specifiek aandacht.

Verhouding 2/3^{e} - 1/3^{e}

Het vorige plan voldeed aan de verhouding van 2/3^{e} - 1/3^{e} voor bodemkwaliteit in de verhouding 36% bedekt en 64% onbedekt. Dit was niet expliciet opgenomen in het plan zelf, maar in de bijlage die geen vergunningsdocument betreft. In het voorliggende plan wordt hierop wel expliciet ingegaan. Het systeem met draaibare panelen is efficiënt waardoor er minder grond nodig is. Ook heeft het zonneveld een meer open karakter dan de traditionele parken. Dit is voor de beleving als ook voor de ontwikkeling van de biodiversiteit (gezonde bodem) een grote winst ten opzichte van de traditionele parken. Hierover adviseren wij dan ook positief.

De ontwikkelaar heeft aansluiting gezocht met de lokale IVN om een regelmatig veldonderzoek te doen, alsook met de WUR om dit te coördineren. Hopelijk zullen de resultaten aantonen dat dit systeem qua biodiversiteit en multifunctioneel gebruik van de bodem een duurzaam resultaat oplevert. Wij adviseren deze resultaten breed te delen. Inzicht in deze nieuwe kwaliteiten kan positief bijdragen aan de acceptatie van de zonnevelden. Ook de inzet tot een lokaal landschappelijk onderhoud draagt daaraan bij.

Omvang en inpassing passend bij de omgeving (gehele park)

Hoewel de vereisten getalsmatig worden gehaald blijft het voor de deelgebieden alsnog ook een ruimtelijke voorwaarde dat de ‘omvang en inpassing passend is bij de omgeving’. Wij zijn positief over de aanpassingen aangaande de omvang en inpassing van de deelgebieden:

- De nieuwe aanplant geeft op termijn een integrale landschappelijke meerwaarde aan het gebied als geheel en is gebaseerd op focussoorten voor de locaties. Hiervoor is ecologisch onderzoek gedaan. De vegetatie is gevarieerd (nat en droog, hoogte), inheems, veelal jaarrond groen bedekkend. Deze aanplant versterkt het bestaande groenblauwe netwerk, verrijkt de biodiversiteit en zorgt voor een aangename visuele inpassing van de velden. Niet door strak te omkaderen, maar door landschap en zonnevelden meer te verweven. De landgoederen spelen met hun eigen landschappelijke biotoop hierin ook een cruciale rol. Ook is er ruimte voor agrarisch gebruik. De integrale aanpak genereert voor de toekomst een duurzaam landschap, het is ‘werk met werk’ maken.
- In het beheerplan wordt aangegeven dat er gekozen wordt voor extensief gebruik van gronden, inheemse kruidenvegetatie, struiken en bomen. De hoogte varieert van 150 tot 500 cm. Delen kunnen extensief worden begraasd en in deelgebied 3 wordt als optie ingezet op biobased teelt.
- Door de ingrepen ontstaat veel variatie. De zonnevelden zullen deels zichtbaar zijn, maar de aanplant maakt dat de deelgebieden zich landschappelijk op termijn zullen voegen in het grotere geheel zodat ze niet bepalend zijn. De deelgebieden zullen vanuit een standpunt niet tegelijk zichtbaar zijn.

- De structuur van de aanplant in deelgebied 2 en 3 is gebaseerd op het voormalig kleinschalige ‘kamer’landschap. In deelgebied 1 wordt ingezet op het meer nattere en open landschap.

Het heeft een grote meerwaarde dat is bekrachtigd dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Zie ook *het tijdelijke karakter van het zonnepark*.

Dialoog met de omgeving

Het basisuitgangspunt **‘dialoog met de omgeving’** raakt aan het basisuitgangspunt **‘inpassing passend bij de omgeving’**. Vanuit de dialoog zijn ingrediënten aangedragen die van invloed zijn op de ruimtelijke uitwerking van het plan. Vanuit Het Oversticht kijken we enerzijds vanuit de kenmerken en waarden van (historische) fysieke landschappen. Anderzijds staat Het Oversticht ook voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daarin staan de burgers die het landschap beleven centraal. Wij zijn positief over de verwerking van de ingrediënten uit de dialoog in het totale ontwerpplan.

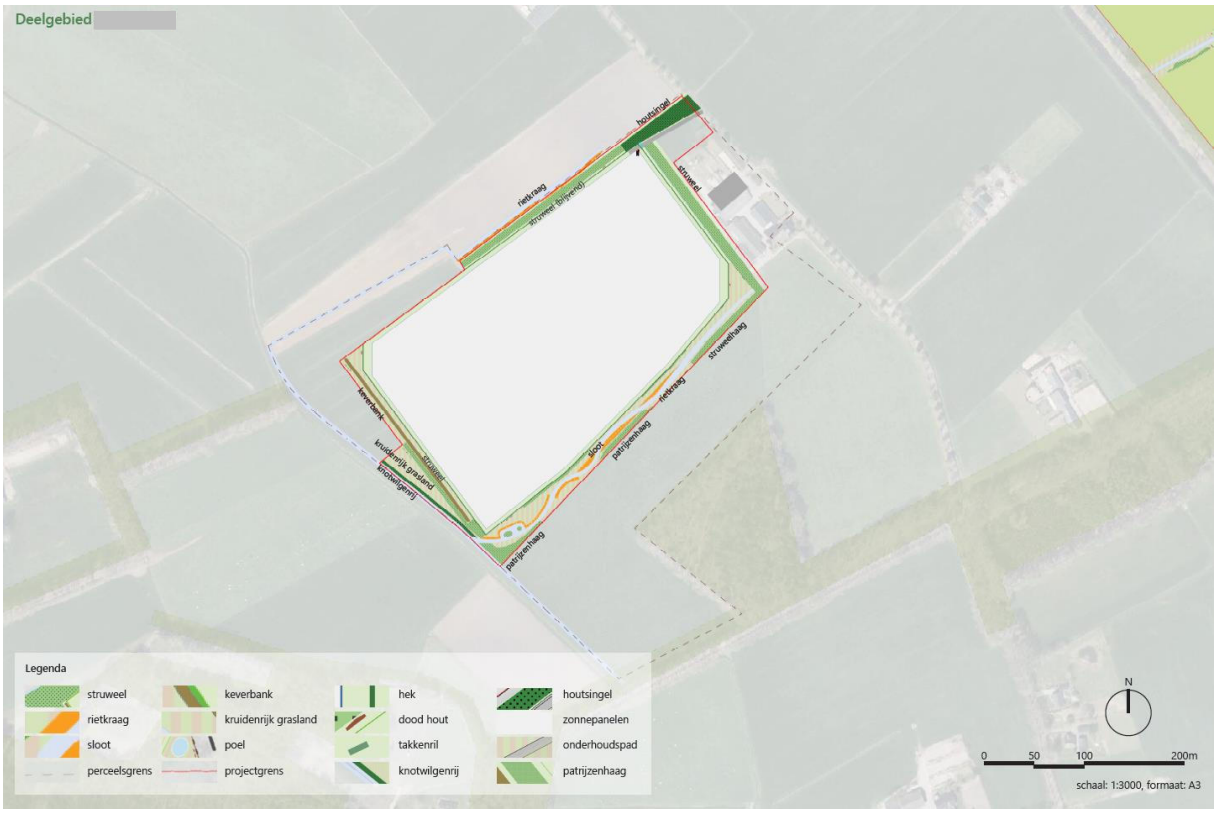
De initiatiefnemer geeft in het voorliggende plan expliciet aan dat tijdens overleg met omwonenden duidelijk werd dat er behoefte is aan een ruime afstand tot de weg, minimale zichtbaarheid, bloemrijke vegetatie tussen de panelen, variatie in het beeld (geen groene ‘wand’/grondwal) en het behoud van vergezichten. Een afscherming met hier en daar doorzicht is daarom wenselijk. Hierop is gekozen om op kritische plaatsen de strook buiten de afrastering te vergroten zodat meer ruimte voor (variatie van) bosschages en struweel ontstaat. Het struweel zal uiteindelijk afwisselende hoogtes krijgen zodat een gemêleerd beeld ontstaat van ongelijke hoogtes. In deelgebied 3 is het veld ruim teruggelegd vanaf de weg.

Ook gaven bewoners aan dat ze liever iets grotere parken hebben dan veel kleine parken. Het plan is teruggebracht tot drie deelgebieden. In de eerste verkenningen die zijn voorgelegd was sprake van meerdere deelgebieden.

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de landschappelijke inpassing.

KEUZE DEELGEBIED 3 vanuit bewoners, waar staat dat? Ik mis bij de bijlagen B6 Communicatie en participatieproces 20231126.pdf.

Beoordeling deelgebied 1

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 1

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. We plaatsen enkele opmerkingen.

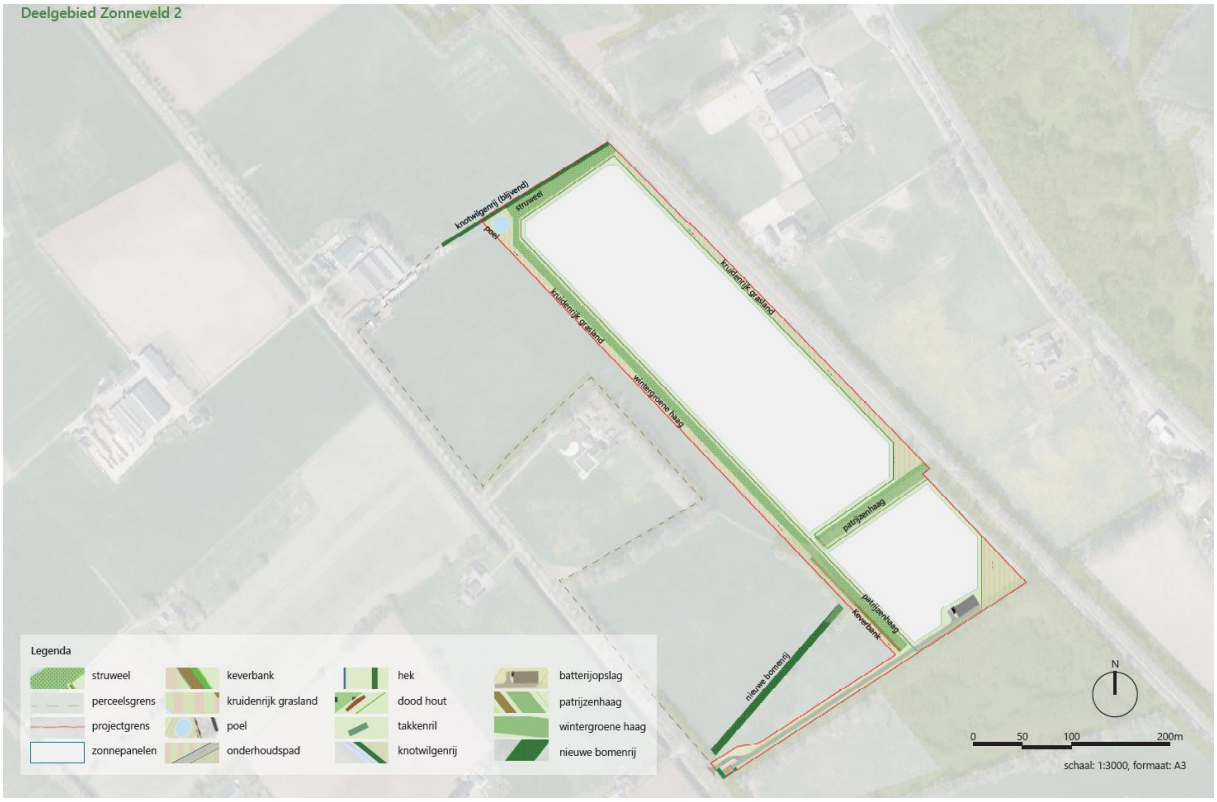
In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, bossenstrategie/landgoedaanleg, plaatsing trafo, inrit en toegangsweg, permanente vegetatie:

- De bewoners hebben gevraagd om het toevoegen van struiken, hakhout en specifiek een afscherming aan de zuidwest- en zuidoostzijde van het veld. Aan de zuidwest- en noordoostzijde ????zie knotwilgen niet op de tekening/wel in tekst worden op de perceelsgrens knotwilgen aangeplant, gecombineerd met struweelhagen bij het hekwerk. De initiatiefnemer geeft aan dat hakhout vanwege de voorwaarde van behoud van openheid hier niet wenselijk is. Rijen met knotbomen zijn passend en geven een gevarieerd beeld met ook behoud van openheid. Wij adviseren de rij met wilgen op de zuidelijke hoek van het veld door te trekken langs de zone in combinatie met het struweel. De knotwilgen kunnen op de hoek van de zone meer hoogte geven in de aanplant dan de patrijzenhaag. Deze hoek is vanaf de Pruimersallee en vanuit het zuiden goed zichtbaar. Wij adviseren de wilgen om en om te knotten zodat altijd voldoende kroon op hoogte in de zone aanwezig is.
- De zone aan de noordwest- en noordoostkant zijn aanzienlijk verbreed en gevarieerd ingeplant. Hierdoor wordt de inpassing van het veld verbeterd. Op de noordoostelijke hoek van het terrein, in aansluiting op het erf, adviseren wij het struweel met een groep boomvormers in te planten. Dit kan ook met soorten als lijsterbes. Deze hoek ligt dicht bij de weg en is bepalend. De hogere aanplant heeft geen negatieve impact op de

bezonning. Wij adviseren voor deze zone ook een gefaseerd beheer zodat altijd voldoende vegetatie en aanplant in de zone aanwezig is.

- Voor de grondeigenaar is het zonnepark een onderdeel van een groter plan. Hoewel de ontwikkeling van een landgoed en de aanleg van bos (bossenstrategie) buiten de aanvraag van dit energielandgoed valt, is er ruimtelijk wel verbinding gezocht. Wanneer de bossenstrategie geen doorgang vindt zal het noordelijke struweel doorgetrokken worden zodat natuurlijk een voldoende afdichting is gewaarborgd. Wij zijn positief over de koppeling van de bossenstrategie/landgoedontwikkeling met dit inrichtingsplan. Wel adviseren wij in aansluiting op onze vorige advisering het specifieke karakter van het deelgebied als leidraad te houden. Ook is het niet gewenst de struwelen te verknopen met de unieke historische laan van De Velner.
- De trafo is verplaatst naar het erf. De toegangsweg is sterk ingekort van 320 naar circa 85 meter. Deze wijzigingen zijn ook mede gebaseerd op de plannen voor het landgoed. Wij zijn hierover positief.
- De landeigenaar heeft de intentie die struweelhaag ook na de operationele periode te behouden en heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

Beoordeling deelgebied 2

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 2

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. Wij plaatsen enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, plaatsing batterijen, inrit en toegangsweg, versterken bomenrij, permanente vegetatie:

- Om de ruimte te scheppen voor een bredere vegetatiestrook aan de zuidwestzijde van het park is de vorm van de omheining veranderd. De bomenrij in het zuiden is nu buiten het hekwerk gehouden en de noordwestzijde is meer in lijn met bestaande erfgrenzen gebracht. Hierdoor is 7 meter meer ruimte ontstaan buiten het hek aan de zuidwestzijde zodat een robuustere afscherming kan worden gecreëerd en het zonneveld 7 meter verder van omwonenden komt te liggen. De afstand tot de Hondemotsweg is circa 200 meter. Wij zijn hierover positief.
- De langgerekte struweelhaag wordt ingeplant met een variatie van inheemse, deels ook groenblijvende soorten. Een aanplant met middelhoge bomen is in deze smalle zone niet mogelijk. De variatie van soorten zal een landelijk aanzicht geven binnen de marge van wat aan deze relatief smalle zijde mogelijk is. Het naastgelegen erfsingel en de bomenrij met eiken hebben wel hoogte. Deze zijn mede bepalend in het beeld. Wij zijn hierover positief.
- Aan de zuidoostzijde van het zonneveld wordt een ruimte van 12 bij 25 meter aangemerkt voor batterij opslag. Batterij opslagsystemen worden mogelijk verplicht op korte termijn. De locatie ligt binnen het hekwerk, zo ver mogelijk vanaf weg/zichtlijnen en zal door extra vegetatie worden ingebed. Wij zijn hierover positief. Wij adviseren een gedekte kleurstelling van deze batterij.
- Aan de Hondemotsweg wordt een installatie geplaatst. Wij adviseren deze installatie in te planten met inheems soorten struiken en (middelgrote) bomen. De voorgestelde inpassing met een haag is vrij minimaal en minder landschappelijk. De installatie kan verder van de weg worden geplaatst waardoor ruimte ontstaat voor aanplant.
- De geplande toegangsweg is ingekort tot circa 320 meter in tegenstelling tot de eerdere 355 meter. Wij zijn hierover positief.
- Aan de noordzijde van dit zonneveld wordt een rij knotwilgen geplant. Dit draagt bij aan de inpassing, het herstelt het kleinschalige landschap en draagt bij aan de biodiversiteit. Hoewel dit zowel deels buiten plangebied als vergunningsperiode valt heeft de grondeigenaar aangegeven mee te willen werken en hiervoor een intentieverklaring getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.
- Aan de zuidzijde, tussen het park en de Hondemotsweg, wordt de rij van een vijftal bomen aangevuld met nieuwe bomen. Deze rij is van landschappelijke waarde en versterking hiervan is een passende ingreep. De landeigenaar heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

Het tijdelijke karakter van het zonnepark

De *Handreiking* geeft aan dat het landschappelijke raamwerk wat wordt aangelegd een duurzame bijdrage moet zijn voor het landschap. Dit betekent dat als het zonneveld wordt weggehaald, het landschappelijk raamwerk grotendeels blijvend in stand moet worden gehouden. De initiatiefnemer moet inzicht geven in de wijze waarop dit plaatsvindt en waar dat duurzame netwerk zich ruimtelijk manifesteert. In het voorliggende plan is dit uitgewerkt. Wij zijn hierover positief:

- De ontwikkelaar geeft aan dat dit buiten de verstrekking van de vergunning ligt (qua tijdsbestek en zelfs qua plangebied) maar de eigenaren van deelgebied 1 en 2 zijn bereid om voor de langere termijn delen van de nieuwe vegetatie te behouden. Zij hebben hiervoor een intentieovereenkomst getekend. Een duurzame versterking van de kleinschaligheid en daarmee ook de biodiversiteit is een grote meerwaarde in het plan.

    - Het gaat om de struweelhaag op de noordwestelijke rand van het perceel bij deelgebied 1, de versterkte bomenrij tussen Hondemotsweg en zonnepark en de rij met knotwilgen aan de noordwestzijde van het park in deelgebied 2.
- De ontwikkelaar geeft aan dat door die tijdelijkheid van het park buiten de genoemde plaatsen op perceelscheidingen geen boomvormers geplant kunnen worden. Wel is inheemse aanplant van struiken mogelijk. Het land zal moeten worden teruggebracht in zijn originele bestemming na afloop van de operationele periode.

Wij adviseren bij afloop van de periode om met betrokkenen om tafel te gaan en vanuit de resultaten van monitoring te delen wat de positieve effecten zijn op landschap en de biodiversiteit. Mogelijk zal de meerwaarde zich in deze periode bewijzen of heeft de landbouw baat bij de gecreëerde situatie. Wij vragen daarom flexibiliteit in het maken van nadere keuzes over de aanplant.

Hekwerken, toegangswegen en technische installaties

De negatieve impact op de beleving wordt met name bepaald door gebiedsvreemde elementen als hekwerken, installaties, nieuwe (verharde)toegangswegen. De impact kan worden verminderd door deze elementen op een luwe plek te positioneren, terughoudend te materialiseren en in te bedden in een stevig landschappelijk kader wat passend is bij de locatie. Gebruik van bestaande ontsluiting in plaats van de aanleg van een nieuwe toegangsweg vermindert de negatieve impact op het landschap, de beleving. In het voorliggende plan zijn hierop aanpassingen gedaan. Wij zijn positief over de aanpassingen en plaatsen bij enkele aanpassingen nog een opmerking:

- De initiatiefnemer geeft aan dat de inzet bij de keuze van het hekwerk is ‘opgaan in de aanplant’ (struweel of biobased gewas), een hoogte tot 180 cm en detaillering zo fijn mogelijk van de onderdelen (gaas, draad en paal). Zo valt het hekwerk zo goed als mogelijk weg tegen de achtergrond. De verzekering accepteert geen hekwerk met schapengaas. Vooralsnog wordt een metalen hekwerk vereist. Mogelijk worden de vereisten nog aangescherpt qua hoogte (200 cm) en type draad (prikkeldraad). Daarom wordt flexibiliteit gevraagd voor aanpassing. Wij zijn positief over wijziging mits de benoemde insteek behouden blijft ‘. Wij adviseren aanvullend voor het hekwerk een terughoudende kleur te nemen. Omdat het grootste deel van het hekwerk wordt opgenomen in de brede landschappelijke zone is een donkergroene tint of zwart, passend.
- Vooral bij de delen van de hekwerken die voor de passant goed zichtbaar zijn is de inpassing bepalend voor de sfeer. Wij vragen op deze locaties extra aandacht voor de aanplant jaarrond. Een gladde stroomdraad in plaats van prikkeldraad heeft onze voorkeur.
- In het voorliggende plan is de aanleg van toegangswegen geminimaliseerd. De trafo’s zijn hiervoor verplaatst, en er staat nu 1 trafo per veld. Er worden alleen wegen aangelegd voor bereikbaarheid trafo’s, onderhoud en (brand)veiligheid. De breedte van de wegen is teruggebracht tot 4 meter en worden half verhard aangelegd. Er is gekozen om gebruik te maken van (deels bestaande) uitritten die zo dicht mogelijk bij de trafostations liggen. Wij zijn hierover positief.
- De trafo’s worden omkleed met hout en ingeplant om de aanblik te verzachten. De batterij bij veld 2 komt op een plek die vrijwel niet zichtbaar is. Wij zijn hierover positief. Wij adviseren hiervoor een gedekte kleurstelling.

- Op verschillende plekken komen camera’s voor bewaking. Wij adviseren hiervoor een neutrale kleurstelling en afhankelijk van de locatie een aanvullende inplant met een groep inheemse struiken.
- Komt de batterij alleen in veld 2? En daar aan de weg ook de omvormer?

2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen, specifiek deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie biobased gewassen en struweel deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie kruidenrijk grasland, poel en struweel deelgebied 3

U vraagt specifiek voor deelgebied 3 vanwege de eerder benoemde landschappelijke gevoeligheid of en op welke wijze deze locatie een integrale landschappelijke meerwaarde kan krijgen met respect voor de waarden. In de *Richtlijnen* wordt gesteld dat de omranding ontworpen moet worden op de schaalniveau's van het landschap als geheel, de overgang van het veld naar het landschap en het veld zelf. De schaal van de omranding moet passen bij het gebied en bijdragen aan de specifieke kwaliteiten en opgaven in het gebied. Er moet zorg zijn voor de belevingskwaliteit en meervoudig ruimtegebruik. De eerdere plannen voldeden niet aan deze richtlijn. Het zonneveld bepaalde in negatieve zin het karakter van de ruimte. De akker, ook van waarde op deze locatie, werd een 'restrand'.

Wij hebben geadviseerd de omvang van het veld sterk terug te brengen, tot minimaal de helft, zodat een goede balans tussen veld en waardevol landschap en een betere landschappelijke inpassing mogelijk is. Ook hebben wij geadviseerd de afstand tussen de laan en het veld te vergroten tot minimaal driemaal de hoogte van de laanbomen. Aanvullend stelden wij als voorwaarde dat de akker jaarrond een agrarisch gebruik krijgt wat een positieve waarde aan de beleving geeft.

Wij zijn van mening dat door de aanpassingen in het voorliggende plan de balans beter wordt bereikt. Het zonneveld is minder bepalend in de waardevolle context. Het park zal meer onderdeel worden van het landschap en daarmee dan ook beter in balans zijn. Beide opties zoals voorgesteld zijn daarin voorstelbaar als uitwerking. Wij plaatsen daarbij enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: afstand tot de Hondemotsweg, gebruik buiten de afrastering, toegangsweg en trafo:

- In het ingediende plan bevond het hekwerk zich op circa 30 meter vanaf de perceelsgrens. Het zonneveld is flink gereduceerd waardoor de afstand tussen de afrastering en de perceelsgrens met de Hondemotsweg is verruimd. In het noorden is deze afstand nu 62 meter, in het zuiden 81 meter en tussen de sloten (middengedeelte) circa 128 meter. Vanaf de Pruimersallee bevindt de afrastering zich op circa 88 meter afstand. In alle gevallen bedraagt de afstand meer dan driemaal de hoogte van de bomen langs de Hondemotsweg. Door deze verschuiving is ook de minimale afstand tussen de zonnevelden 1 en 3 meer dan de gestelde 500 meter. De wijziging geeft een betere balans in deze ruimte. De lanen hebben hun vrije ruimte behouden. De bewoners hebben specifiek voor deze locatie ook de wens geuit dat de afstand tot de onverharde laan en de Pruimersallee werd vergroot. Wij zijn positief over deze wijzing.
- Door de verruiming van 2,2 ha ontstaan kleinere eenheden bouwland die de grondeigenaar in samenwerking met Biobased Salland wil benutten voor de teelt van bio-based gewassen. Omdat het een nieuwe ontwikkeling is, zijn in de vergunningsaanvraag een optie A (bio-based) alsook optie B (Kruidenrijk grasland, struweel en poel) uitgewerkt.
- Deze wijziging geeft een meer gevarieerd beeld van de locatie en de oorspronkelijke kleinschaligheid van deze ruimte wordt hersteld. Dit zien wij als een grote meerwaarde. Wij zijn hierover positief.
- De toegangsweg is zo kort mogelijk gehouden en loopt vanaf de ingang aan de Pruimersallee rechtstreeks naar het trafostation. De weg wordt met circa 360m ingekort. De trafo wordt in de zuidelijke hoek achter het veld parallel aan de bestaande bomenrij gesitueerd *(Zie Inrichtingsplan)*. Wij zijn hierover positief.
- In aansluiting op onze opmerking uit het advies van 2021 waarin staat dat aan de noordzijde van dit deelgebied voldoende groene buffering met zijn voor een landschappelijke overgang naar het landgoed adviseren wij met de aansluitende eigenaren aan deze zijde af te stemmen dat de huidige aanplant behouden en waar mogelijk zelfs versterkt wordt in de toekomst zodat een inpassing aan deze zijde ook gegarandeerd blijft.

Wij hopen dat met bovenstaande aanvullingen over de ruimtelijke componenten van het voorliggende zonnepark Energielandgoed Raalte uw vragen zijn beantwoord.

Met vriendelijke groet,

Landschapsarchitect, ervenconsulent

Gemeente Raalte
t.a.v.
Postbus 140
8100 AC Raalte

Zwolle, 20 februari 2025

Ons kenmerk: xxx

Betreft: ruimtelijk advies over aanvullingen landschappelijke inpassing zonnepark Energielandgoed Raalte.

Geachte

In het kader van de aanvraag zonnepark Energielandgoed Raalte aan de Hondemotsweg heeft u ons gevraagd om te adviseren over de aanvullingen op de landschappelijke inpassing die zijn gedaan na ons vorige advies van november 2024. Er moet daarbij worden getoetst aan de uitgangspunten van uw beleid *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0 (2021)*. De eerder afgegeven adviezen dienen te worden meegenomen in deze laatste beoordeling met extra aandacht voor de landschappelijke inpassing van deelgebied 3, het gebied wat ligt ten zuiden van het spoor in de invloedssfeer van landgoed Het Reelaer. Dit gebied hebben wij in eerdere advisering benoemd als landschappelijk uiterst gevoelig vanwege de erfgoedwaarden. Verandering is inherent aan landschap en de vraag ligt voor of en op welke wijze deze nieuwe ontwikkeling, integraal ontworpen, een meerwaarde kan zijn voor deze locatie.

Met opmerkingen [1]: 5 december 2024

Met opmerkingen [2]: Toevoegen: Wij beperken ons hierbij op uw verzoek tot de beoordeling van 'de omvang en inpassing in het landschap'

Zoals eerder gesteld hebben wij voor de deelgebieden geadviseerd over de waarden en de ruimtelijke randvoorwaarden. Op de schaal van het landschap als geheel, de omzoming van de zonnevelden en het zonneveld zelf. Destijds hebben wij impliciet getoetst aan de uitgangspunten die in de *Richtlijnen*, de *Handreiking* en uw *Landschapsontwikkelingsplan* zijn vastgelegd. De eerdere adviezen nemen wij mee in dit advies.

ADVIES

Het aanvullend advies bestaat uit twee delen:

- 1 Toetsing van het voorliggende plan aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*.
- 2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen. Met extra aandacht voor de voorliggende uitwerking van deelgebied 3.

CONCLUSIE

Wij zijn positief over de wijzigingen die in de loop van het participatie en ontwerpproces zijn gedaan. Het gehele plan met de drie deelgebieden getuigt van een integrale insteek waarin kwaliteit van leefomgeving, erfgoed, landschap en biodiversiteit (gebaseerd op landschappelijke

kenmerken en focussoorten) in balans zijn gewogen. Het landschap wordt verrijkt met een variatie van aanplant in alle lagen van de vegetatie, inheems en jaarrond aantrekkelijk en door extensief beheer zal de biodiversiteit toenemen. De bestaande landschappelijke structuren, waarin de biotopen van de landgoederen medebepalend zijn, worden verknoopt met de nieuwe aanleg. Het plan met het innovatieve zonvolgende systeem voldoet ruim aan de gestelde richtlijnen.

Met opmerkingen [3]: van zonneparken in de gemeente Raalte 2.0.

Landschap is inherent aan verandering. Wij hebben aangegeven dat de nieuwe invulling van zon niet bepalend, maar onderdeel moet zijn van een landschap waarin ook andere nieuwe waarden zich kunnen ontwikkelen. Deelgebied 3, wat door ons als landschappelijk en vanuit erfgoed als gevoelig is aangemerkt, voegt zich door de aanpassingen in de schaal en sfeer van het landschap. Het veld is teruggebracht tot 50% van het perceel zodat er tussen het veld en de laan voldoende ruimte ontstaat voor een invulling voor landbouwkundig of natuur. Dit geeft ook een meerwaarde aan deze ruimte. Dat voor bewoners deelgebied 3 een acceptabele locatie is sterkt ons in de acceptatie dit deelgebied voor zon in te zetten onder de door gestelde voorwaarden die nu zijn verwerkt in het voorliggende plan. Wij vragen in aansluiting op ons eerdere advies met de aangrenzende eigenaren aan de noordzijde af te stemmen zodat de huidige aanplant behouden blijft en waar mogelijk versterkt wordt zodat de landschappelijke overgang naar het landgoed gegarandeerd blijft.

Met opmerkingen [4]: Weglaten, uitgaan van eigen expertise

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de landschappelijke inpassing.

Wij waarderen de integrale verkenning en het ontwerp vanuit leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid. Wij hopen dat door deze transitie de kwaliteit van landschap en biodiversiteit zodanig wordt verrijkt dat er geen sprake is van tijdelijkheid maar een duurzame landschappelijke investeringen. Het heeft een grote meerwaarde dat is bevestigd door eigenaren dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Per deelgebied benoemen wij nog enkele aandachtspunten.

Met opmerkingen [LLd5]: van

Onderbouwing van de conclusie:

1 Toetsing aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*

Er zijn in de *Richtlijnen* vijf basisuitgangspunten voor zonneparken waaraan plannen moeten voldoen. U vraagt ons te beoordelen op het tweede uitgangspunt ‘omvang en inpassing passend bij de omgeving’. Het gaat hierbij over de inpassing en de balans van de ontwikkeling in relatie tot de kenmerken en waarden van het landschap. Voor dit uitgangspunt wordt gebruik gemaakt van de *Handreiking Zonnevelden* die is opgesteld door de provincie.

Balans 80 - 20

De deelgebieden zijn verschillend qua maat, maar elk gebied is groter dan 2 ha en moet daarom voldoen aan de balans 80 - 20 (deelgebied 3 is het kleinste veld).

Het gebied voor de zonnevelden als geheel (inclusief de zone tot de hekwerken) dient maximaal 80% te bedragen van het plangebied. Minimaal 20% van het plangebied moet worden ingericht

voor inpassing en compensatie van het verlies aan ecologisch en landschappelijke waarden. In het voorliggende plan wordt nu expliciet gesteld dat er sprake is van een totale oppervlakte op drie percelen van gezamenlijk 29,3 ha. Hiervan is 19,4 ha zonneveld (66,1%). Dit is ruim onder de 80%. 10 ha aan extensieve vegetatie (deels landbouwkundig) grondgebruik wordt toegevoegd. De balans is in berekening daarmee ruim voldoende. Ruimtelijk gezien wordt de impact van de velden op het landschap hierdoor minder groot. Dat heeft een positief effect op de beleving. De balans visueel gezien zal mogelijk per zonneveld verschillend ervaren worden afhankelijk van het standpunt vanaf de weg. Per veld vraagt dit dan ook nog specifiek aandacht.

Met opmerkingen [6]: 66%

Met opmerkingen [7]: Ook per veld aangeven, te weten....
Veld 1: 78%, veld 2: 74%, veld 3: 48%

Verhouding 2/3e - 1/3e

Het vorige plan voldeed aan de verhouding van 2/3e - 1/3e voor bodemkwaliteit in de verhouding 36% bedekt en 64% onbedekt. Dit was niet expliciet opgenomen in het plan zelf, maar in de bijlage die geen vergunningsdocument betreft. In het voorliggende plan wordt hierop wel expliciet ingegaan. Het systeem met draaibare panelen is efficiënt waardoor er minder grond nodig is. Ook heeft het zonneveld een meer open karakter dan de traditionele parken. Dit is voor de beleving als ook voor de ontwikkeling van de biodiversiteit (gezonde bodem) een grote winst ten opzichte van de traditionele parken. Hierover adviseren wij dan ook positief.

Met opmerkingen [8]: Weer eerst het gemiddelde aangeven en daarna per veld, voorstel...
Wanneer de panelen horizontaal staan blijft de bedekkingsgraad ruim onder de 66% binnen de omheining, gemiddeld 46%. Voor veld 1: 47%, veld 2: 45% en veld 3: 46%

De ontwikkelaar heeft aansluiting gezocht met de lokale IVN om een regelmatig veldonderzoek te doen, alsook met de WUR om dit te coördineren. Hopelijk zullen de resultaten aantonen dat dit systeem qua biodiversiteit en multifunctioneel gebruik van de bodem een duurzaam resultaat oplevert. Wij adviseren deze resultaten breed te delen. Inzicht in deze nieuwe kwaliteiten kan positief bijdragen aan de acceptatie van de zonnevelden. Ook de inzet tot een lokaal landschappelijk onderhoud draagt daaraan bij.

Met opmerkingen [9]: Eerst volledig benoemen en dan pas afkortingen gebruiken voor IVN en WUR

Met opmerkingen [10]: Zin weglaten

Omvang en inpassing passend bij de omgeving (gehele park)

Hoewel de vereisten getalsmatig worden gehaald blijft het voor de deelgebieden alsnog ook een ruimtelijke voorwaarde dat de 'omvang en inpassing passend is bij de omgeving'. Wij zijn positief over de aanpassingen aangaande de omvang en inpassing van de deelgebieden:

- De nieuwe aanplant geeft op termijn een integrale landschappelijke meerwaarde aan het gebied als geheel en is gebaseerd op focussoorten voor de locaties. Hiervoor is ecologisch onderzoek gedaan. De vegetatie is gevarieerd (nat en droog, hoogte), inheems, veelal jaarrond groen bedekkend. Deze aanplant versterkt het bestaande groenblauwe netwerk, verrijkt de biodiversiteit en zorgt voor een aangename visuele inpassing van de velden. Niet door strak te omkaderen, maar door landschap en zonnevelden meer te verweven. De landgoederen spelen met hun eigen landschappelijke biotoop hierin ook een cruciale rol. Ook is er ruimte voor agrarisch gebruik. De integrale aanpak genereert voor de toekomst een duurzaam landschap, het is 'werk met werk' maken.
- In het beheerplan wordt aangegeven dat er gekozen wordt voor extensief gebruik van gronden, inheemse kruidenvegetatie, struiken en bomen. De hoogte varieert van 150 tot 500 cm. Delen kunnen extensief worden begraasd en in deelgebied 3 wordt als optie ingezet op biobased teelt.
- Door de ingrepen ontstaat veel variatie. De zonnevelden zullen deels zichtbaar zijn, maar de aanplant maakt dat de deelgebieden zich landschappelijk op termijn zullen voegen in het grotere geheel zodat ze niet bepalend zijn. De deelgebieden zullen vanuit een standpunt niet tegelijk zichtbaar zijn.

- De structuur van de aanplant in deelgebied 2 en 3 is gebaseerd op het voormalig kleinschalige ‘kamer’landschap. In deelgebied 1 wordt ingezet op het meer nattere en open landschap.

Het heeft een grote meerwaarde dat is bekrachtigd dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Zie ook *het tijdelijke karakter van het zonnepark*.

Dialoog met de omgeving

Het basisuitgangspunt **‘dialoog met de omgeving’** raakt aan het basisuitgangspunt **‘inpassing passend bij de omgeving’**. Vanuit de dialoog zijn ingrediënten aangedragen die van invloed zijn op de ruimtelijke uitwerking van het plan. Vanuit Het Oversticht kijken we enerzijds vanuit de kenmerken en waarden van (historische) fysieke landschappen. Anderzijds staat Het Oversticht ook voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daarin staan de burgers die het landschap beleven centraal. Wij zijn positief over de verwerking van de ingrediënten uit de dialoog in het totale ontwerpplan.

De initiatiefnemer geeft in het voorliggende plan expliciet aan dat tijdens overleg met omwonenden duidelijk werd dat er behoefte is aan een ruime afstand tot de weg, minimale zichtbaarheid, bloemrijke vegetatie tussen de panelen, variatie in het beeld (geen groene ‘wand’/grondwal) en het behoud van vergezichten. Een afscherming met hier en daar doorzicht is daarom wenselijk. Hierop is gekozen om op kritische plaatsen de strook buiten de afrastering te vergroten zodat meer ruimte voor (variatie van) bosschages en struweel ontstaat. Het struweel zal uiteindelijk afwisselende hoogtes krijgen zodat een gemêleerd beeld ontstaat van ongelijke hoogtes. In deelgebied 3 is het veld ruim teruggelegd vanaf de weg.

Ook gaven bewoners aan dat ze liever iets grotere parken hebben dan veel kleine parken. Het plan is teruggebracht tot drie deelgebieden. In de eerste verkenningen die zijn voorgelegd was sprake van meerdere deelgebieden.

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de landschappelijke inpassing.

KEUZE DEELGEBIED 3 vanuit bewoners, waar staat dat? Ik mis bij de bijlagen B6 Communicatie en participatieproces 20231126.pdf.

Met opmerkingen [11]: Onderlinge afstand van de parken (zelfde opzet aanhouden van advies 5 december)
Toetsing…

Met opmerkingen [12R11]: 1266 meter tussen veld 1 en 2
759 meter tussen veld 2 en 3
503 meter tussen veld 3 en 1

Met opmerkingen [13]: Recyclebaarheid van de installaties.
Toetsing…

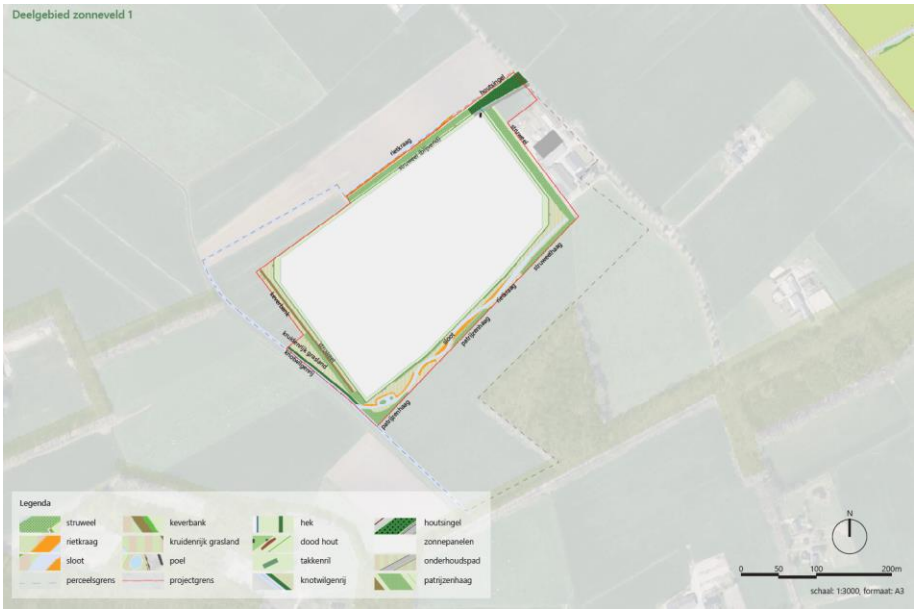
Met opmerkingen [14R13]: Zie blz 28 van de ruimtelijke onderbouwing en bl12 van de samenvatting, daar wordt de recyclebaarheid van de installaties beschreven….

Met opmerkingen [15]: Het tijdelijke karakter van het zonnepark
Toetsing…(staat nu op blz 7 van dit advies)

Met opmerkingen [16]: Hekwerken, toegangswegen en technische installaties
Toetsing…(staat nu op blz 8 van dit advies)

Met opmerkingen [17]: Is nu bijgevoegd als bijlage

Beoordeling deelgebied 1

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 1

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. We plaatsen enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, bossenstrategie/landgoedaanleg, plaatsing trafo, inrit en toegangsweg, permanente vegetatie:

- De bewoners hebben gevraagd om het toevoegen van struiken, hakhout en specifiek een afscherming aan de zuidwest- en zuidoostzijde van het veld. Aan de zuidwest- en noordoostzijde ????zie knotwilgen niet op de tekening/wel in tekst worden op de perceelsgrens knotwilgen aangeplant, gecombineerd met struweelhagen bij het hekwerk. De initiatiefnemer geeft aan dat hakhout vanwege de voorwaarde van behoud van openheid hier niet wenselijk is. Rijen met knotbomen zijn passend en geven een gevarieerd beeld met ook behoud van openheid. Wij adviseren de rij met wilgen op de zuidelijke hoek van het veld door te trekken langs de zone in combinatie met het struweel. De knotwilgen kunnen op de hoek van de zone meer hoogte geven in de aanplant dan de patrijzenhaag. Deze hoek is vanaf de Pruimersallee en vanuit het zuiden goed zichtbaar. Wij adviseren de wilgen om en om te knotten zodat altijd voldoende kroon op hoogte in de zone aanwezig is.
- De zone aan de noordwest- en noordoostkant zijn aanzienlijk verbreed en gevarieerd ingeplant. Hierdoor wordt de inpassing van het veld verbeterd. Op de noordoostelijke hoek van het terrein, in aansluiting op het erf, adviseren wij het struweel met een groep boomvormers in te planten. Dit kan ook met soorten als lijsterbes. Deze hoek ligt dicht bij de weg en is bepalend. De hogere aanplant heeft geen negatieve impact op de

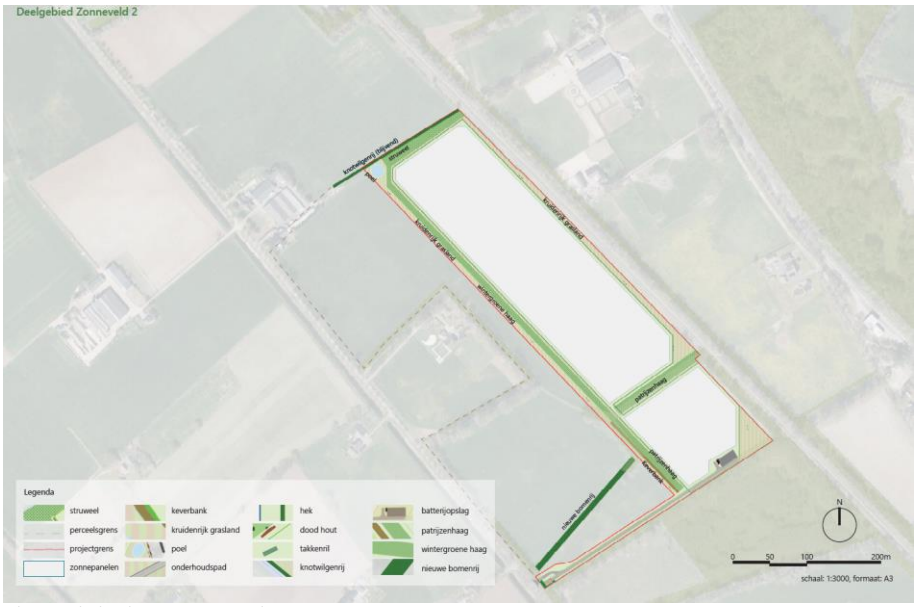
Met opmerkingen [18]: Er zijn op tekening alleen knotwilgen aangegeven langs de sloot aan de zuidwestzijde.

bezonning. Wij adviseren voor deze zone ook een gefaseerd beheer zodat altijd voldoende vegetatie en aanplant in de zone aanwezig is.

- Voor de grondeigenaar is het zonnepark een onderdeel van een groter plan. Hoewel de ontwikkeling van een landgoed en de aanleg van bos (bossenstrategie) buiten de aanvraag van dit energielandgoed valt, is er ruimtelijk wel verbinding gezocht. Wanneer de bossenstrategie geen doorgang vindt zal het noordelijke struweel doorgetrokken worden zodat natuurlijk een voldoende afdichting is gewaarborgd. Wij zijn positief over de koppeling van de bossenstrategie/landgoedontwikkeling met dit inrichtingsplan. Wel adviseren wij in aansluiting op onze vorige advisering het specifieke karakter van het deelgebied als leidraad te houden. Ook is het niet gewenst de struwelen te verknopen met de unieke historische laan van De Velner.
- De trafo is verplaatst naar het erf. De toegangsweg is sterk ingekort van 320 naar circa 85 meter. Deze wijzigingen zijn ook mede gebaseerd op de plannen voor het landgoed. Wij zijn hierover positief.
- De landeigenaar heeft de intentie die struweelhaag ook na de operationele periode te behouden en heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

Met opmerkingen [19]: Onduidelijk, uitschrijven of weglaten

Beoordeling deelgebied 2

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 2

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. Wij plaatsen enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, plaatsing batterijen, inrit en toegangsweg, versterken bomenrij, permanente vegetatie:

- Om de ruimte te scheppen voor een bredere vegetatiestrook aan de zuidwestzijde van het park is de vorm van de omheining veranderd. De bomenrij in het zuiden is nu buiten het hekwerk gehouden en de noordwestzijde is meer in lijn met bestaande erfgrenzen gebracht. Hierdoor is 7 meter meer ruimte ontstaan buiten het hek aan de zuidwestzijde zodat een robuustere afscherming kan worden gecreëerd en het zonneveld 7 meter verder van omwonenden komt te liggen. De afstand tot de Hondemotsweg is circa 200 meter. Wij zijn hierover positief.
- De langgerekte struweelhaag wordt ingeplant met een variatie van inheemse, deels ook groenblijvende soorten. Een aanplant met middelhoge bomen is in deze smalle zone niet mogelijk. De variatie van soorten zal een landelijk aanzicht geven binnen de marge van wat aan deze relatief smalle zijde mogelijk is. Het naastgelegen erfsingel en de bomenrij met eiken hebben wel hoogte. Deze zijn mede bepalend in het beeld. Wij zijn hierover positief.
- Aan de zuidoostzijde van het zonneveld wordt een ruimte van 12 bij 25 meter aangemerkt voor batterij opslag. Batterij opslagsystemen worden mogelijk verplicht op korte termijn. De locatie ligt binnen het hekwerk, zo ver mogelijk vanaf weg/zichtlijnen en zal door extra vegetatie worden ingebed. Wij zijn hierover positief. Wij adviseren een gedekte kleurstelling van deze batterij.
- Aan de Hondemotsweg wordt een installatie geplaatst. Wij adviseren deze installatie in te planten met inheems soorten struiken en (middelgrote) bomen. De voorgestelde inpassing met een haag is vrij minimaal en minder landschappelijk. De installatie kan verder van de weg worden geplaatst waardoor ruimte ontstaat voor aanplant.
- De geplande toegangsweg is ingekort tot circa 320 meter in tegenstelling tot de eerdere 355 meter. Wij zijn hierover positief.
- Aan de noordzijde van dit zonneveld wordt een rij knotwilgen geplant. Dit draagt bij aan de inpassing, het herstelt het kleinschalige landschap en draagt bij aan de biodiversiteit. Hoewel dit zowel deels buiten plangebied als vergunningsperiode valt heeft de grondeigenaar aangegeven mee te willen werken en hiervoor een intentieverklaring getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.
- Aan de zuidzijde, tussen het park en de Hondemotsweg, wordt de rij van een vijftal bomen aangevuld met nieuwe bomen. Deze rij is van landschappelijke waarde en versterking hiervan is een passende ingreep. De landeigenaar heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

Met opmerkingen [20]: Wat is gedekte kleurstelling?

Met opmerkingen [21R20]: Op blz 13 van het landschappelijk inpassingsplan wordt het volgende hierover vermeld: Bovendien worden de verschillende bouwwerken (met uitzondering van de mogelijke batterrijen) in een donkere neutrale kleurstelling uitgevoerd zoals bijvoorbeeld Dennegroen (RAL 6009) of Antraciet grijs Ral 7016).

Het tijdelijke karakter van het zonnepark

Met opmerkingen [22]: Naar voren halen

De *Handreiking* geeft aan dat het landschappelijke raamwerk wat wordt aangelegd een duurzame bijdrage moet zijn voor het landschap. Dit betekent dat als het zonneveld wordt weggehaald, het landschappelijk raamwerk grotendeels blijvend in stand moet worden gehouden. De initiatiefnemer moet inzicht geven in de wijze waarop dit plaatsvindt en waar dat duurzame netwerk zich ruimtelijk manifesteert. In het voorliggende plan is dit uitgewerkt. Wij zijn hierover positief:

- De ontwikkelaar geeft aan dat dit buiten de verstrekking van de vergunning ligt (qua tijdsbestek en zelfs qua plangebied) maar de eigenaren van deelgebied 1 en 2 zijn bereid om voor de langere termijn delen van de nieuwe vegetatie te behouden. Zij hebben hiervoor een intentieovereenkomst getekend. Een duurzame versterking van de kleinschaligheid en daarmee ook de biodiversiteit is een grote meerwaarde in het plan.

    - Het gaat om de struweelhaag op de noordwestelijke rand van het perceel bij deelgebied 1, de versterkte bomenrij tussen Hondemotsweg en zonnepark en de rij met knotwilgen aan de noordwestzijde van het park in deelgebied 2.
- De ontwikkelaar geeft aan dat door die tijdelijkheid van het park buiten de genoemde plaatsen op perceelscheidingen geen boomvormers geplant kunnen worden. Wel is inheemse aanplant van struiken mogelijk. Het land zal moeten worden teruggebracht in zijn originele bestemming na afloop van de operationele periode.

Wij adviseren bij afloop van de periode om met betrokkenen om tafel te gaan en vanuit de resultaten van monitoring te delen wat de positieve effecten zijn op landschap en de biodiversiteit. Mogelijk zal de meerwaarde zich in deze periode bewijzen of heeft de landbouw baat bij de gecreëerde situatie. Wij vragen daarom flexibiliteit in het maken van nadere keuzes over de aanplant.

Hekwerken, toegangswegen en technische installaties

Met opmerkingen [23]: Naar voren halen

De negatieve impact op de beleving wordt met name bepaald door gebiedsvreemde elementen als hekwerken, installaties, nieuwe (verharde)toegangswegen. De impact kan worden verminderd door deze elementen op een luwe plek te positioneren, terughoudend te materialiseren en in te bedden in een stevig landschappelijk kader wat passend is bij de locatie. Gebruik van bestaande ontsluiting in plaats van de aanleg van een nieuwe toegangsweg vermindert de negatieve impact op het landschap, de beleving. In het voorliggende plan zijn hierop aanpassingen gedaan. Wij zijn positief over de aanpassingen en plaatsen bij enkele aanpassingen nog een opmerking:

- De initiatiefnemer geeft aan dat de inzet bij de keuze van het hekwerk is ‘opgaan in de aanplant’ (struweel of biobased gewas), een hoogte tot 180 cm en detaillering zo fijn mogelijk van de onderdelen (gaas, draad en paal). Zo valt het hekwerk zo goed als mogelijk weg tegen de achtergrond. De verzekering accepteert geen hekwerk met schapengaas. Vooralsnog wordt een metalen hekwerk vereist. Mogelijk worden de vereisten nog aangescherpt qua hoogte (200 cm) en type draad (prikkeldraad). Daarom wordt flexibiliteit gevraagd voor aanpassing. Wij zijn positief over wijziging mits de benoemde insteek behouden blijft ‘. Wij adviseren aanvullend voor het hekwerk een terughoudende kleur te nemen. Omdat het grootste deel van het hekwerk wordt opgenomen in de brede landschappelijke zone is een donkergroene tint of zwart, passend.
- Vooral bij de delen van de hekwerken die voor de passant goed zichtbaar zijn is de inpassing bepalend voor de sfeer. Wij vragen op deze locaties extra aandacht voor de aanplant jaarrond. Een gladde stroomdraad in plaats van prikkeldraad heeft onze voorkeur.
- In het voorliggende plan is de aanleg van toegangswegen geminimaliseerd. De trafo’s zijn hiervoor verplaatst, en er staat nu 1 trafo per veld. Er worden alleen wegen aangelegd voor bereikbaarheid trafo’s, onderhoud en (brand)veiligheid. De breedte van de wegen is teruggebracht tot 4 meter en worden half verhard aangelegd. Er is gekozen om gebruik te maken van (deels bestaande) uitritten die zo dicht mogelijk bij de trafostations liggen. Wij zijn hierover positief.
- De trafo’s worden omkleed met hout en ingeplant om de aanblik te verzachten. De batterij bij veld 2 komt op een plek die vrijwel niet zichtbaar is. Wij zijn hierover positief. Wij adviseren hiervoor een gedekte kleurstelling.

Met opmerkingen [24]: Wat is een gedekte kleurstelling

- Op verschillende plekken komen camera's voor bewaking. Wij adviseren hiervoor een neutrale kleurstelling en afhankelijk van de locatie een aanvullende inplant met een groep inheemse struiken.
- Komt de batterij alleen in veld 2? En daar aan de weg ook de omvormer?

Met opmerkingen [25]: Wat is een neutrale kleurstelling?

Met opmerkingen [26]: Ja klopt

2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen, specifiek deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie biobased gewassen en struweel deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie kruidenrijk grasland, poel en struweel deelgebied 3

U vraagt specifiek voor deelgebied 3 vanwege de eerder benoemde landschappelijke gevoeligheid of en op welke wijze deze locatie een integrale landschappelijke meerwaarde kan krijgen met respect voor de waarden. In de *Richtlijnen* wordt gesteld dat de omranding ontworpen moet worden op de schaalniveau's van het landschap als geheel, de overgang van het veld naar het landschap en het veld zelf. De schaal van de omranding moet passen bij het gebied en bijdragen aan de specifieke kwaliteiten en opgaven in het gebied. Er moet zorg zijn voor de belevingskwaliteit en meervoudig ruimtegebruik. De eerdere plannen voldeden niet aan deze richtlijn. Het zonneveld bepaalde in negatieve zin het karakter van de ruimte. De akker, ook van waarde op deze locatie, werd een 'restrand'.

Wij hebben geadviseerd de omvang van het veld sterk terug te brengen, tot minimaal de helft, zodat een goede balans tussen veld en waardevol landschap en een betere landschappelijke inpassing mogelijk is. Ook hebben wij geadviseerd de afstand tussen de laan en het veld te vergroten tot minimaal driemaal de hoogte van de laanbomen. Aanvullend stelden wij als voorwaarde dat de akker jaarrond een agrarisch gebruik krijgt wat een positieve waarde aan de beleving geeft.

Wij zijn van mening dat door de aanpassingen in het voorliggende plan de balans beter wordt bereikt. Het zonneveld is minder bepalend in de waardevolle context. Het park zal meer onderdeel worden van het landschap en daarmee dan ook beter in balans zijn. Beide opties zoals voorgesteld zijn daarin voorstelbaar als uitwerking. Wij plaatsen daarbij enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: afstand tot de Hondemotsweg, gebruik buiten de afrastering, toegangsweg en trafo:

- In het ingediende plan bevond het hekwerk zich op circa 30 meter vanaf de perceelsgrens. Het zonneveld is flink gereduceerd waardoor de afstand tussen de afrastering en de perceelsgrens met de Hondemotsweg is verruimd. In het noorden is deze afstand nu 62 meter, in het zuiden 81 meter en tussen de sloten (middengedeelte) circa 128 meter. Vanaf de Pruimersallee bevindt de afrastering zich op circa 88 meter afstand. In alle gevallen bedraagt de afstand meer dan driemaal de hoogte van de bomen langs de Hondemotsweg. Door deze verschuiving is ook de minimale afstand tussen de zonnevelden 1 en 3 meer dan de gestelde 500 meter. De wijziging geeft een betere balans in deze ruimte. De lanen hebben hun vrije ruimte behouden. De bewoners hebben specifiek voor deze locatie ook de wens geuit dat de afstand tot de onverharde laan en de Pruimersallee werd vergroot. Wij zijn positief over deze wijzing.
- Door de verruiming van 2,2 ha ontstaan kleinere eenheden bouwland die de grondeigenaar in samenwerking met Biobased Salland wil benutten voor de teelt van bio-based gewassen. Omdat het een nieuwe ontwikkeling is, zijn in de vergunningsaanvraag een optie A (bio-based) alsook optie B (Kruidenrijk grasland, struweel en poel) uitgewerkt.
- Deze wijziging geeft een meer gevarieerd beeld van de locatie en de oorspronkelijke kleinschaligheid van deze ruimte wordt hersteld. Dit zien wij als een grote meerwaarde. Wij zijn hierover positief.
- De toegangsweg is zo kort mogelijk gehouden en loopt vanaf de ingang aan de Pruimersallee rechtstreeks naar het trafostation. De weg wordt met circa 360m ingekort. De trafo wordt in de zuidelijke hoek achter het veld parallel aan de bestaande bomenrij gesitueerd *(Zie Inrichtingsplan)*. Wij zijn hierover positief.
- In aansluiting op onze opmerking uit het advies van 2021 waarin staat dat aan de noordzijde van dit deelgebied voldoende groene buffering met zijn voor een landschappelijke overgang naar het landgoed adviseren wij met de aansluitende eigenaren aan deze zijde af te stemmen dat de huidige aanplant behouden en waar mogelijk zelfs versterkt wordt in de toekomst zodat een inpassing aan deze zijde ook gegarandeerd blijft.

Wij hopen dat met bovenstaande aanvullingen over de ruimtelijke componenten van het voorliggende zonnepark Energielandgoed Raalte uw vragen zijn beantwoord.

Met vriendelijke groet,

Landschapsarchitect, ervenconsulent

Gemeente Raalte
t.a.v.
Postbus 140
8100 AC Raalte

Zwolle, XX april 2025

Ons kenmerk: xxx

Betreft: ruimtelijk advies over aanvullingen landschappelijke inpassing zonnepark Energielandgoed Raalte.

Geachte

In het kader van de aanvraag zonnepark Energielandgoed Raalte aan de Hondemotsweg heeft u ons gevraagd om te adviseren over de aanvullingen op de landschappelijke inpassing die zijn gedaan na ons vorige advies van 5 december 2024. Er moet daarbij worden getoetst aan de uitgangspunten van uw beleid *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0 (2021)*. Wij beperken ons hierbij op uw verzoek tot de beoordeling van 'de omvang en inpassing in het landschap'. De eerder afgegeven adviezen dienen te worden meegenomen in deze laatste beoordeling met extra aandacht voor de landschappelijke inpassing van deelgebied 3, het gebied wat ligt ten zuiden van het spoor in de invloedssfeer van landgoed Het Reelaer. Dit gebied hebben wij in eerdere advisering benoemd als landschappelijk uiterst gevoelig vanwege de erfgoedwaarden. Verandering is inherent aan landschap en de vraag ligt voor of en op welke wijze deze nieuwe ontwikkeling, integraal ontworpen, een meerwaarde kan zijn voor deze locatie.

Zoals eerder gesteld hebben wij voor de deelgebieden geadviseerd over de waarden en de ruimtelijke randvoorwaarden. Op de schaal van het landschap als geheel, de omzoming van de zonnevelden en het zonneveld zelf. Destijds hebben wij impliciet getoetst aan de uitgangspunten die in de *Richtlijnen*, de *Handreiking* en uw *Landschapsontwikkelingsplan* zijn vastgelegd. De eerdere adviezen nemen wij mee in dit advies.

ADVIES

Het aanvullend advies bestaat uit twee delen:

- 1 Toetsing van het voorliggende plan aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*.
- 2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen. Met extra aandacht voor de voorliggende uitwerking van deelgebied 3.

CONCLUSIE

Wij zijn positief over de wijzigingen die in de loop van het participatie en ontwerpproces zijn gedaan. Het gehele plan met de drie deelgebieden getuigt van een integrale insteek waarin kwaliteit van leefomgeving, erfgoed, landschap en biodiversiteit (gebaseerd op landschappelijke kenmerken en focussoorten) in balans zijn gewogen. Het landschap wordt verrijkt met een variatie van aanplant in alle lagen van de vegetatie, inheems en jaarrond aantrekkelijk en door extensief beheer zal de biodiversiteit toenemen. De bestaande landschappelijke structuren, waarin de biotopen van de landgoederen medebepalend zijn, worden verknoopt met de nieuwe aanleg. Het plan met het innovatieve zonvolgende systeem voldoet ruim aan de gestelde richtlijnen van zonneparken in de gemeente Raalte 2.0.

Landschap is inherent aan verandering. Wij hebben aangegeven dat de nieuwe invulling van zon niet bepalend, maar onderdeel moet zijn van een landschap waarin ook andere nieuwe waarden zich kunnen ontwikkelen. Deelgebied 3, wat door ons als landschappelijk en vanuit erfgoed als gevoelig is aangemerkt, voegt zich door de aanpassingen in de schaal en sfeer van het landschap. Het veld is teruggebracht tot 50% van het perceel zodat er voldoende ruimte ontstaat voor een landschappelijke omzoming met landbouwkundig gebruik en natuur. Dit geeft een meerwaarde aan deze ruimte. Wij vragen in aansluiting op ons eerdere advies met de aangrenzende eigenaren aan de noordzijde af te stemmen zodat de huidige aanplant behouden blijft en waar mogelijk versterkt wordt zodat de landschappelijke overgang naar het landgoed gegarandeerd blijft.

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de inpassing, passend bij de landschappelijke kenmerken en dragen bij aan de biodiversiteit.

Wij waarderen de integrale verkenning en het ontwerp vanuit leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid. Wij hopen dat door deze transitie de kwaliteit van landschap en biodiversiteit zodanig wordt verrijkt dat er geen sprake is van tijdelijkheid maar van duurzame landschappelijke investeringen. Het heeft een grote meerwaarde dat is bevestigd door eigenaren dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Per deelgebied benoemen wij nog enkele aandachtspunten.

Onderbouwing van de conclusie:

1 Toetsing aan de *Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0*

Er zijn in de *Richtlijnen* vijf basisuitgangspunten voor zonneparken waaraan plannen moeten voldoen. U vraagt ons te beoordelen op het tweede uitgangspunt ‘omvang en inpassing passend bij de omgeving’. Het gaat hierbij over de inpassing en de balans van de ontwikkeling in relatie tot de kenmerken en waarden van het landschap. Voor dit uitgangspunt wordt gebruik gemaakt van de *Handreiking Zonnevelden* die is opgesteld door de provincie.

Balans 80 - 20

De deelgebieden zijn verschillend qua maat, maar elk gebied is groter dan 2 ha en moet daarom voldoen aan de balans 80 - 20 (deelgebied 3 is het kleinste veld).

Het gebied voor de zonnevelden als geheel (inclusief de zone tot de hekwerken) dient maximaal 80% te bedragen van het plangebied. Minimaal 20% van het plangebied moet worden ingericht voor inpassing en compensatie van het verlies aan ecologisch en landschappelijke waarden. In het voorliggende plan wordt nu expliciet gesteld dat er sprake is van een totale oppervlakte op drie percelen van gezamenlijk 29,3 ha. Hiervan is 19,4 ha zonneveld. Dit is 66%. Dit is als geheel ruim onder de 80%. Voor de velden gelden percentages van respectievelijk veld 1: 78%, veld 2: 74% en veld 3: 48%. Aanvullend wordt 10 ha aan extensieve vegetatie (deels landbouwkundig) grondgebruik toegevoegd. Dit sterkt de balans ruimtelijk in positieve zin.

Door de balans wordt de ruimtelijk impact van de velden op het landschap minder groot. De velden worden met hun omzoming meer onderdeel van het landschap. Dat heeft een positief effect op de beleving.

Verhouding 2/3^{e} - 1/3^{e}

Het vorige plan voldeed aan de verhouding van 2/3^{e} - 1/3^{e} voor bodemkwaliteit in de verhouding 36% bedekt en 64% onbedekt. Dit was niet expliciet opgenomen in het plan zelf, maar in de bijlage die geen vergunningsdocument betreft. In het voorliggende plan wordt hierop wel expliciet ingegaan. Wanneer de panelen horizontaal staan blijft de bedekkingsgraad ruim onder de 66% binnen de omheining, gemiddeld 46%. Voor veld 1: 47%, veld 2: 45% en veld 3: 46%. Het systeem met draaibare panelen is efficiënt waardoor er minder grond nodig is. Ook heeft het zonneveld een meer open karakter dan de traditionele parken. Dit is voor de beleving als ook voor de ontwikkeling van de biodiversiteit (gezonde bodem) een grote winst ten opzichte van de traditionele parken. Hierover adviseren wij dan ook positief.

De ontwikkelaar heeft aansluiting gezocht met het lokale Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (voormalige IVN) om een regelmatig veldonderzoek te doen, alsook met de Wageningen University & Research om dit te coördineren. Wij adviseren deze resultaten breed te delen. Inzicht in deze nieuwe kwaliteiten kan positief bijdragen aan de acceptatie van de zonnevelden. Ook de inzet tot een lokaal landschappelijk onderhoud draagt daaraan bij.

Omvang en inpassing passend bij de omgeving (gehele park)

Hoewel de vereisten getalsmatig worden gehaald blijft het voor de deelgebieden alsnog ook een ruimtelijke voorwaarde dat de ‘omvang en inpassing passend is bij de omgeving’. Wij zijn positief over de aanpassingen aangaande de omvang en inpassing van de deelgebieden:

- De nieuwe aanplant geeft op termijn een integrale landschappelijke meerwaarde aan het gebied als geheel en is gebaseerd op focussoorten voor de locaties. Hiervoor is ecologisch onderzoek gedaan. De vegetatie is gevarieerd (nat en droog, hoogte), inheems, veelal jaarrond groen bedekkend. Deze aanplant versterkt het bestaande groenblauwe netwerk, verrijkt de biodiversiteit en zorgt voor een aangename visuele inpassing van de velden. Niet door strak te omkaderen, maar door landschap en zonnevelden meer te verweven. De landgoederen spelen met hun eigen landschappelijke biotoop hierin ook een cruciale rol. Ook is er ruimte voor agrarisch gebruik. De integrale aanpak genereert voor de toekomst een duurzaam landschap, het is ‘werk met werk’ maken.
- In het beheerplan wordt aangegeven dat er gekozen wordt voor extensief gebruik van gronden, inheemse kruidenvegetatie, struiken en bomen. De hoogte varieert van 150 tot

500 cm. Delen kunnen extensief worden begraasd en in deelgebied 3 wordt als optie ingezet op biobased teelt.
- Door de ingrepen ontstaat veel variatie. De zonnevelden zullen deels zichtbaar zijn, maar de aanplant maakt dat de deelgebieden zich landschappelijk op termijn zullen voegen in het grotere geheel zodat ze niet bepalend zijn. De deelgebieden zullen vanuit een standpunt niet tegelijk zichtbaar zijn.
- De structuur van de aanplant in deelgebied 2 en 3 is gebaseerd op het voormalig kleinschalige 'kamer'landschap. In deelgebied 1 wordt ingezet op het meer nattere en open landschap.

Het heeft een grote meerwaarde dat is bekrachtigd dat delen van de aanplant ook in de toekomst behouden blijven. Zie ook *het tijdelijke karakter van het zonnepark*.

Onderlinge afstand van de parken

De afstand tussen de verschillende zonnepanelenvelden (inclusief hekwerk) dient volgens de *Richtlijnen* minimaal 500 meter te bedragen. In het huidige plan voldoen de afstanden aan de eis met respectievelijk een afstand van 1266 meter tussen veld 1 en 2, 758 meter tussen veld 2 en 3 en 503 meter tussen veld 3 en 1. De afstand tussen veld 3 en 1 is in verhouding klein tot de andere afstanden. De ruimte die letterlijk aan de noordzijde is vrijgespeeld, binnen de marges van exploitatie, is voldoende acceptabel. Zie ook *Balans 80-20*. De panelen op de velden 1 en 3 zullen vanaf één locatie niet tegelijk zichtbaar zijn. De omzoming van beide velden zal de constructies voldoende aan het oog onttrekken.

Recyclebaarheid van de installaties

In het huidige plan is meer duidelijkheid verschaft over de mogelijke recyclebaarheid van de installaties. De overgrote meerderheid van de materialen is nu al goed terug te brengen naar pure grondstoffen. Recyclebaarheid zal zich in de loop van de jaren nog ontwikkelen. Het is daarom lastig om nu een sluitend antwoord te geven. De initiatiefnemer committeert zich om de ontwikkelingen hierin op de voet te volgen en de best mogelijke ethische keuzes te maken. Ook wordt een wettelijke verwijderingsbijdrage gereserveerd in de exploitatie. Wij adviseren positief over deze insteek.

Het tijdelijke karakter van het zonnepark

De *Handreiking* geeft aan dat het landschappelijke raamwerk wat wordt aangelegd een duurzame bijdrage moet zijn voor het landschap. Dit betekent dat als het zonneveld wordt weggehaald, het landschappelijk raamwerk grotendeels blijvend in stand moet worden gehouden. De initiatiefnemer moet inzicht geven in de wijze waarop dit plaatsvindt en waar dat duurzame netwerk zich ruimtelijk manifesteert. In het voorliggende plan is dit uitgewerkt. Wij zijn hierover positief:

- De ontwikkelaar geeft aan dat dit buiten de verstrekking van de vergunning ligt (qua tijdsbestek en zelfs qua plangebied) maar de eigenaren van deelgebied 1 en 2 zijn bereid om voor de langere termijn delen van de nieuwe vegetatie te behouden. Zij hebben hiervoor een intentieovereenkomst getekend. Een duurzame versterking van de kleinschaligheid en daarmee ook de biodiversiteit is een grote meerwaarde in het plan.

    - Het gaat om de struweelhaag op de noordwestelijke rand van het perceel bij deelgebied 1, de versterkte bomenrij tussen Hondemotsweg en zonnepark en de rij met knotwilgen aan de noordwestzijde van het park in deelgebied 2.
- De ontwikkelaar geeft aan dat door die tijdelijkheid van het park buiten de genoemde plaatsen op perceelscheidingen geen boomvormers geplant kunnen worden. Wel is inheemse aanplant van struiken mogelijk. Het land zal moeten worden teruggebracht in zijn originele bestemming na afloop van de operationele periode.

Wij adviseren bij afloop van de periode om met betrokkenen om tafel te gaan en vanuit de resultaten van monitoring te delen wat de positieve effecten zijn op landschap en de biodiversiteit. Mogelijk zal de meerwaarde zich in deze periode bewijzen of heeft de landbouw baat bij de gecreëerde situatie. Wij vragen daarom flexibiliteit in het maken van nadere keuzes over de aanplant.

Hekwerken, toegangswegen en technische installaties

De negatieve impact op de beleving wordt met name bepaald door gebiedsvreemde elementen als hekwerken, installaties, nieuwe (verharde)toegangswegen. De impact kan worden verminderd door deze elementen op een luwe plek te positioneren, terughoudend te materialiseren en in te bedden in een stevig landschappelijk kader wat passend is bij de locatie. Gebruik van bestaande ontsluiting in plaats van de aanleg van een nieuwe toegangsweg vermindert de negatieve impact op het landschap, de beleving. In het voorliggende plan zijn hierop aanpassingen gedaan. Wij zijn positief over de aanpassingen en plaatsen bij enkele aanpassingen nog een opmerking:

- De initiatiefnemer geeft aan dat de inzet bij de keuze van het hekwerk is ‘opgaan in de aanplant’ (struweel of biobased gewas), een hoogte tot 180 cm en detaillering zo fijn mogelijk van de onderdelen (gaas, draad en paal). Zo valt het hekwerk zo goed als mogelijk weg tegen de achtergrond. De verzekering accepteert geen hekwerk met schapengaas. Vooralsnog wordt een metalen hekwerk vereist. Mogelijk worden de vereisten nog aangescherpt qua hoogte (200 cm) en type draad (prikkeldraad). Daarom wordt flexibiliteit gevraagd voor aanpassing. Wij zijn positief over wijziging mits de benoemde insteek behouden blijft ‘. Wij adviseren aanvullend voor het hekwerk een terughoudende kleur te nemen. Omdat het grootste deel van het hekwerk wordt opgenomen in de brede landschappelijke zone is een donkergroene tint of zwart, passend.
- Vooral bij de delen van de hekwerken die voor de passant goed zichtbaar zijn is de inpassing bepalend voor de sfeer. Wij vragen op deze locaties extra aandacht voor de aanplant jaarrond. Een gladde stroomdraad in plaats van prikkeldraad is in het buitengebied beter passend.
- In het voorliggende plan is de aanleg van toegangswegen geminimaliseerd. De trafo’s zijn hiervoor verplaatst, en er staat nu 1 trafo per veld. Er worden alleen wegen aangelegd voor bereikbaarheid trafo’s, onderhoud en (brand)veiligheid. De breedte van de wegen is teruggebracht tot 4 meter en worden half verhard aangelegd. Er is gekozen om gebruik te maken van (deels bestaande) uitritten die zo dicht mogelijk bij de trafostations liggen. Wij zijn hierover positief.
- De trafo’s worden omkleed met hout en ingeplant om de aanblik te verzachten. De verschillende bouwwerken worden (met uitzondering van de mogelijke batterij) in een

donkere neutrale kleurstelling uitgevoerd zoals Dennengroen (RAL 6009) of Antraciet grijs (RAL 7016). Wij zijn hierover positief. Bij de installaties is de grijze kleurstelling passend.

- Op verschillende plekken komen camera's voor bewaking. Wij adviseren ook hiervoor een gedekte, neutrale kleurstelling en afhankelijk van de locatie een aanvullende inplant met een groep inheemse struiken.
- Het inkoopstation wordt gepositioneerd aan de Hondemotsweg. Op deze locatie zijn bomenrijen aanwezig zonder ondergroei. Wij adviseren een gedekte kleurstelling en een plaatsing op ruimere afstand van de weg zodat aanplant van een dichte bossage mogelijk is die jaarrond voor een goede inpassing zorgt. Dergelijke technische objecten zijn storend in het zicht.
- Batterij opslagsystemen worden mogelijk verplicht op korte termijn. Installaties van batterijen zijn opvallend van vorm en kleurstelling. De batterij wordt gepositioneerd aan de zuidoostzijde van zonneveld 2. Deze zijde sluit in de huidige situatie aan op een bosperceel waardoor deze wordt ingepast. Mocht in de toekomst dit aansluitende perceel een wijziging ondergaan adviseren wij de batterij op het terrein zelf in de passen met een struweel, singel met inheemse struiken en bomen. Dit betekent dat hiervoor voldoende ruimte gereserveerd moet zijn. Het kruidenrijke grasland in de noordoostelijke punt kan hier ook deels voor worden benut. Wanneer in de huidige situatie vanaf de spoorzijde onder de bomen vrij doorzicht is op de batterij adviseren wij een bossage aan te planten aan deze zijde.

Dialoog met de omgeving

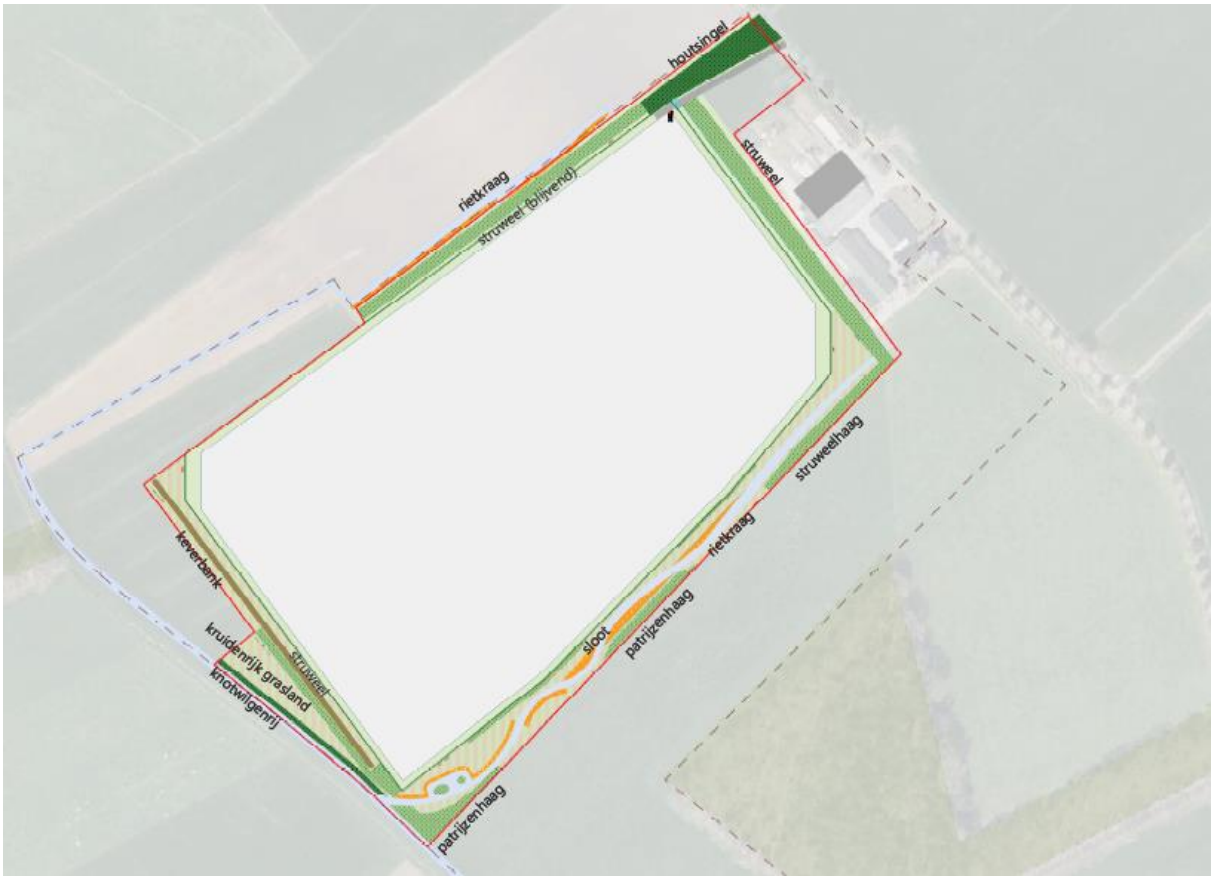
Het basisuitgangspunt **'dialoog met de omgeving'** raakt aan het basisuitgangspunt **'inpassing passend bij de omgeving'**. Vanuit de dialoog zijn ingrediënten aangedragen die van invloed zijn op de ruimtelijke uitwerking van het plan. Vanuit Het Oversticht kijken we enerzijds vanuit de kenmerken en waarden van (historische) fysieke landschappen. Anderzijds staat Het Oversticht ook voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daarin staan de burgers die het landschap beleven centraal. Wij zijn positief over de verwerking van de ingrediënten uit de dialoog in het totale ontwerpplan.

De initiatiefnemer geeft in het voorliggende plan expliciet aan dat tijdens overleg met omwonenden duidelijk werd dat er behoefte is aan een ruime afstand tot de weg, minimale zichtbaarheid, bloemrijke vegetatie tussen de panelen, variatie in het beeld (geen groene 'wand'/grondwal) en het behoud van vergezichten. Een afscherming met hier en daar doorzicht is daarom wenselijk. Hierop is gekozen om op kritische plaatsen de strook buiten de afrastering te vergroten zodat meer ruimte voor (variatie van) bosschages en struweel ontstaat. Het struweel zal uiteindelijk afwisselende hoogtes krijgen zodat een gemêleerd beeld ontstaat van ongelijke hoogtes. In deelgebied 3 is het veld ruim teruggelegd vanaf de weg.

Ook gaven bewoners aan dat ze liever iets grotere parken hebben dan veel kleine parken. Het plan is teruggebracht tot drie deelgebieden. In de eerste verkenningen die zijn voorgelegd was sprake van meerdere deelgebieden.

Wij zijn positief over de aanpassingen die zijn gedaan vanuit de ingrediënten die zijn aangedragen vanuit de bewoners. De wijzigingen zijn ondersteunend aan de versterking van het landschappelijk raamwerk en de biodiversiteit. Per deelgebied worden specifieke kenmerken versterkt.

Beoordeling deelgebied 1

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 1

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. We plaatsen enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, bossenstrategie/landgoedaanleg, plaatsing trafo, inrit en toegangsweg, permanente vegetatie:

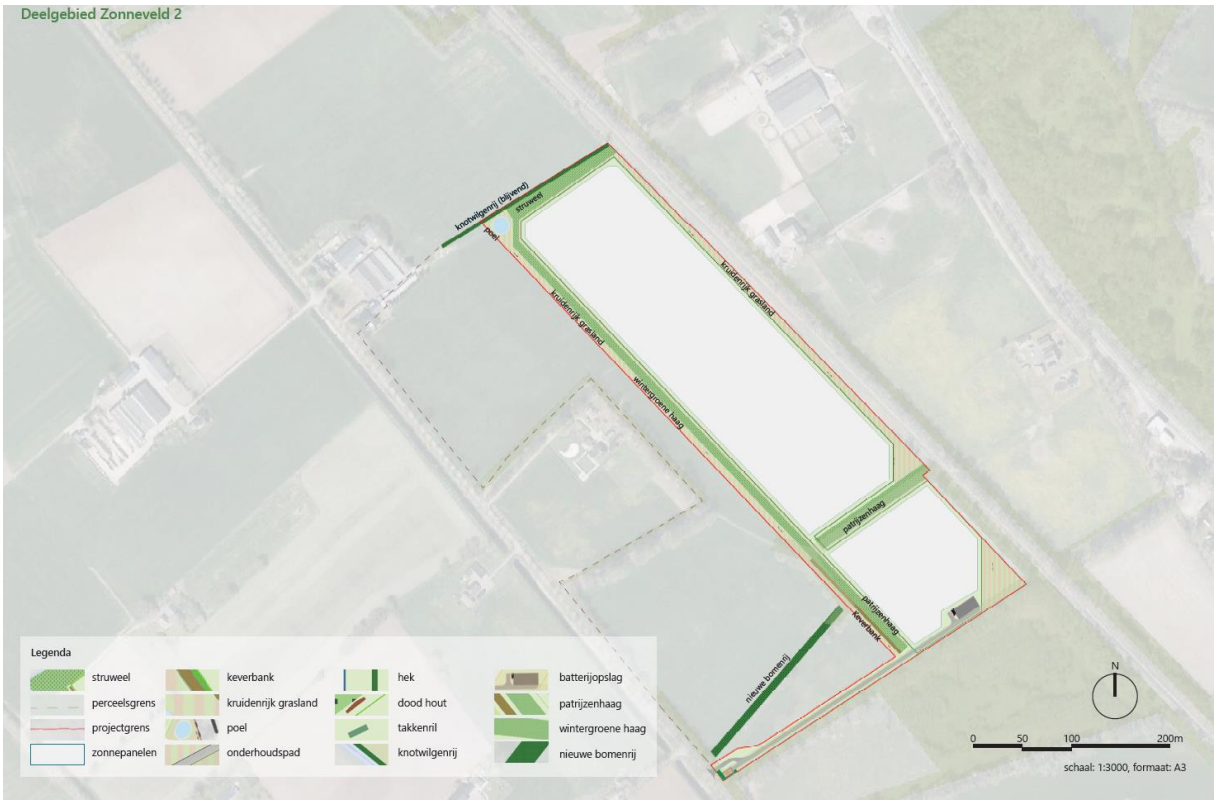
- De bewoners hebben gevraagd om het toevoegen van struiken/hakhout aan de westzijde en een afscherming aan de zuidwest, - zuidoost, - en noordoostzijde met knotwilgen en hakhout. Aan de zuidwestzijde wordt langs de sloot een rij knotwilgen aangeplant, gecombineerd met een struweelhaag bij het hekwerk. Aan de noordzijde en noordoostzijde wordt ook een struweelhaag ingeplant. Aan de noordzijde versterkt met een rietkraag langs de sloot. De initiatiefnemer geeft aan dat hakhout vanwege de voorwaarde van behoud van openheid hier niet wenselijk is. Wij sluiten ons daarbij aan. Rijen met knotbomen, struweelhagen en rietkragen zijn in hoogte en karakter wel passend en geven een gevarieerd beeld met ook behoud van openheid:
    - Wij adviseren voor deze zones een gefaseerd beheer zodat enerzijds de openheid ervaarbaar blijft en anderzijds voldoende vegetatie en aanplant in de zone aanwezig is om het veld aan het zicht te onttrekken. Variatie in aanplant benadrukt het veld minder.
    - Wij adviseren aan de zuidoostzijde, in het bredere deel van de zone, enkele knotwilgen langs het water aan te planten zodat het veld op deze hoek in

combinatie met de andere ingrediënten optimaal wordt ingepast. De knotwilgen kunnen op de hoek van de zone meer hoogte geven in de aanplant dan de patrijzenhaag. Deze hoek is vanaf de Pruimersallee goed zichtbaar.

- De zones aan de noordwest- en noordoostkant zijn verbreed en gevarieerd ingeplant. Hierdoor wordt de inpassing van het veld verbeterd:
    - Op de noordoostelijke hoek van het terrein, in aansluiting op het erf, adviseren wij voor de variatie enkele boomvormers in te planten. Dit kan ook met 2o orde soorten als lijsterbes. Deze hoek van het veld ligt dicht bij de weg en is bepalend. De hogere aanplant heeft geen negatieve impact op de bezonning.
- Voor de grondeigenaar is het zonnepark een onderdeel van een groter plan. Hoewel de ontwikkeling van een landgoed en de aanleg van bos (bossenstrategie) buiten de aanvraag van dit energielandgoed valt, is er ruimtelijk wel verbinding gezocht. Wanneer de bossenstrategie geen doorgang vindt zal het noordelijke struweel doorgetrokken worden zodat op natuurlijke wijze een voldoende afdichting is gewaarborgd. Wij zijn positief over de koppeling van de bossenstrategie/landgoedontwikkeling met dit inrichtingsplan:
    - Wij adviseren bij aanvullende aanplant het specifieke karakter van dit deelgebied als leidraad te houden. De noordoostelijke zijde van dit gebied is vanuit historie kansrijk om te verdichten met singels of bossages (hoek Pruimersallee en Stobbenbroekerweg) *. Ook is het niet wenselijk hoge aanplant te verknopen met de unieke historische laan van De Velner. Hierdoor blijft ook het middendeel van het gebied open.
- De trafo is verplaatst naar het erf. De toegangsweg is sterk ingekort van 320 naar circa 85 meter. Deze wijzigingen zijn ook mede gebaseerd op de plannen voor het landgoed. Wij zijn hierover positief.
- De landeigenaar heeft de intentie die struweelhaag ook na de operationele periode te behouden en heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

*In bijlage 1 zijn uitsnedes opgenomen uit verschillende tijdlagen die laten zien dat het weteringenlandschap aanplant heeft gehad in de vorm van (knot)bomenrijen langs de percelen en enkele kleine (hakhout)bosjes/struwelen. De Velner ligt hierin markant als besloten structuur. De noordoostelijke zijde was meer kleinschalig.

Beoordeling deelgebied 2

Uitsnede inrichtingsplan deelgebied 2

Wij zijn positief over de aanpassingen in dit deelgebied. Wij plaatsen enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: verbreden vegetatie op kritische plaatsen, plaatsing batterijen, inrit en toegangsweg, versterken bomenrij, permanente vegetatie:

- Om de ruimte te scheppen voor een bredere vegetatiestrook aan de zuidwestzijde van het park is de vorm van de omheining veranderd. De bomenrij in het zuiden is nu buiten het hekwerk gehouden en de noordwestzijde is meer in lijn met bestaande erfgrenzen gebracht. Hierdoor is 7 meter meer ruimte ontstaan buiten het hek aan de zuidwestzijde zodat een robuustere afscherming kan worden gecreëerd en het zonneveld 7 meter verder van omwonenden komt te liggen. De afstand tot de Hondemotsweg is circa 200 meter. Wij zijn hierover positief.
- De langgerekte struweelhaag wordt ingeplant met een variatie van inheemse, deels ook groenblijvende soorten. Een aanplant met middelhoge bomen is in deze smalle zone niet mogelijk. De variatie van soorten zal een landelijk aanzicht geven binnen de marge van wat aan deze relatief smalle zijde mogelijk is. Het naastgelegen erfsingel en de bomenrij met eiken hebben wel hoogte. Deze zijn medebepalend in het beeld. Wij zijn hierover positief.
- Aan de zuidoostzijde van het zonneveld wordt een ruimte van 12 bij 25 meter aangemerkt voor batterij opslag. De locatie ligt in de luwte van het terrein en is ingebed door een bossage op het perceel aansluitend. Aan de noordzijde is een boomsingel langs het spoortalud aanwezig. In de basis zijn wij positief over deze locatie. Zie *Hekwerken, toegangswegen en technische installaties*.

- Aan de Hondemotsweg wordt het inkoopstation geplaatst. Wij adviseren deze installatie in een gedekte/neutrale kleurstelling uit te voeren en aan het zicht te onttrekken. De huidige aanplant is open van karakter. De installatie kan verder van de weg worden geplaatst waardoor ruimte ontstaat voor een dichte aanplant van struiken en bomen. Zie *Hekwerken, toegangswegen en technische installaties*.
- De geplande toegangsweg is ingekort tot circa 320 meter in tegenstelling tot de eerdere 355 meter. Wij zijn hierover positief.
- Aan de noordzijde van dit zonneveld wordt een rij knotwilgen geplant. Dit draagt bij aan de inpassing, het herstelt het kleinschalige landschap en draagt bij aan de biodiversiteit. Hoewel dit zowel deels buiten plangebied als vergunningsperiode valt heeft de grondeigenaar aangegeven mee te willen werken en hiervoor een intentieverklaring getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.
- Aan de zuidzijde, tussen het park en de Hondemotsweg, wordt de rij van een vijftal bomen aangevuld met nieuwe bomen. Deze rij is van landschappelijke waarde en versterking hiervan is een passende ingreep. De landeigenaar heeft daartoe een intentieovereenkomst getekend. Dit heeft een grote meerwaarde.

2 Reflectie op het eerder uitgebrachte adviezen, specifiek deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie biobased gewassen en struweel deelgebied 3

Uitsnede inrichtingsplan optie kruidenrijk grasland, poel en struweel deelgebied 3

U vraagt specifiek voor deelgebied 3 vanwege de eerder benoemde landschappelijke gevoeligheid of en op welke wijze deze locatie een integrale landschappelijke meerwaarde kan krijgen met respect voor de waarden. In de *Richtlijnen* wordt gesteld dat de omranding ontworpen moet worden op de schaalniveau's van het landschap als geheel, de overgang van het veld naar het landschap en het veld zelf. De schaal van de omranding moet passen bij het gebied en bijdragen aan de specifieke kwaliteiten en opgaven in het gebied. Er moet zorg zijn voor de belevingskwaliteit en meervoudig ruimtegebruik. De eerdere plannen voldeden niet aan deze richtlijn. Het zonneveld bepaalde in negatieve zin het karakter van de ruimte. De akker, ook van waarde op deze locatie, werd een 'restrand'.

Wij hebben geadviseerd de omvang van het veld sterk terug te brengen, tot minimaal de helft, zodat een goede balans tussen veld en waardevol landschap en een betere landschappelijke inpassing mogelijk is. Ook hebben wij geadviseerd de afstand tussen de laan en het veld te vergroten tot minimaal driemaal de hoogte van de laanbomen. Aanvullend stelden wij als voorwaarde dat de akker jaarrond een agrarisch gebruik krijgt wat een positieve waarde aan de beleving geeft.

Wij zijn van mening dat door de aanpassingen in het voorliggende plan de balans beter wordt bereikt. Het zonneveld is minder bepalend in de waardevolle context. Het park zal meer onderdeel worden van het landschap en daarmee dan ook beter in balans zijn. Beide opties zoals voorgesteld zijn daarin voorstelbaar als uitwerking. Wij plaatsen daarbij enkele opmerkingen.

In dit deelgebied zijn aanpassingen gedaan op: afstand tot de Hondemotsweg, gebruik buiten de afrastering, toegangsweg en trafo:

- In het ingediende plan bevond het hekwerk zich op circa 30 meter vanaf de perceelsgrens. Het zonneveld is flink gereduceerd waardoor de afstand tussen de afrastering en de perceelsgrens met de Hondemotsweg is verruimd. In het noorden is deze afstand nu 62 meter, in het zuiden 81 meter en tussen de sloten (middengedeelte) circa 128 meter. Vanaf de Pruimersallee bevindt de afrastering zich op circa 88 meter afstand. In alle gevallen bedraagt de afstand meer dan driemaal de hoogte van de bomen langs de Hondemotsweg. Door deze verschuiving is ook de minimale afstand tussen de zonnevelden 1 en 3 meer dan de gestelde 500 meter. De wijziging geeft een betere balans in deze ruimte. De lanen hebben hun vrije ruimte behouden. De bewoners hebben specifiek voor deze locatie ook de wens geuit dat de afstand tot de onverharde laan en de Pruimersallee werd vergroot. Wij zijn positief over deze wijzing.
- Door de verruiming van 2,2 ha ontstaan kleinere eenheden bouwland die de grondeigenaar in samenwerking met Biobased Salland wil benutten voor de teelt van bio-based gewassen. Omdat het een nieuwe ontwikkeling is, zijn in de vergunningsaanvraag een optie A (bio-based) alsook optie B (Kruidenrijk grasland, struweel en poel) uitgewerkt.
- Deze wijziging geeft een meer gevarieerd beeld van de locatie en de oorspronkelijke kleinschaligheid van deze ruimte wordt hersteld. Dit zien wij als een grote meerwaarde. Wij zijn hierover positief.
- De toegangsweg is zo kort mogelijk gehouden en loopt vanaf de ingang aan de Pruimersallee rechtstreeks naar het trafostation. De weg wordt met circa 360m ingekort. De trafo wordt in de zuidelijke hoek achter het veld parallel aan de bestaande bomenrij gesitueerd *(Zie Inrichtingsplan)*. Wij zijn hierover positief.
- In aansluiting op onze opmerking uit het advies van 2021 waarin staat dat aan de noordzijde van dit deelgebied voldoende groene buffering met zijn voor een landschappelijke overgang naar het landgoed adviseren wij met de aansluitende eigenaren aan deze zijde af te stemmen dat de huidige aanplant behouden en waar mogelijk zelfs versterkt wordt in de toekomst zodat een inpassing aan deze zijde ook gegarandeerd blijft.

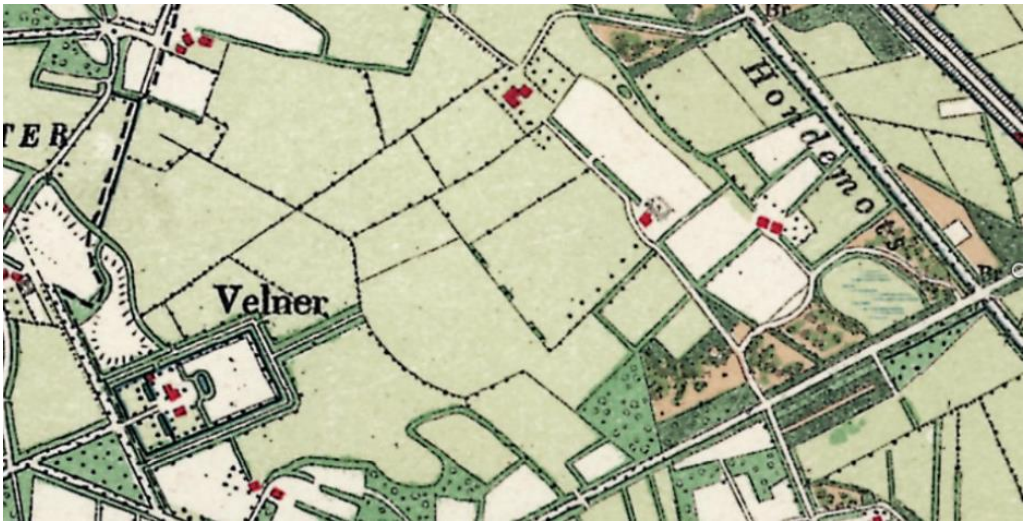
Wij hopen dat met bovenstaande aanvullingen over de ruimtelijke componenten van het voorliggende zonnepark Energielandgoed Raalte uw vragen zijn beantwoord.

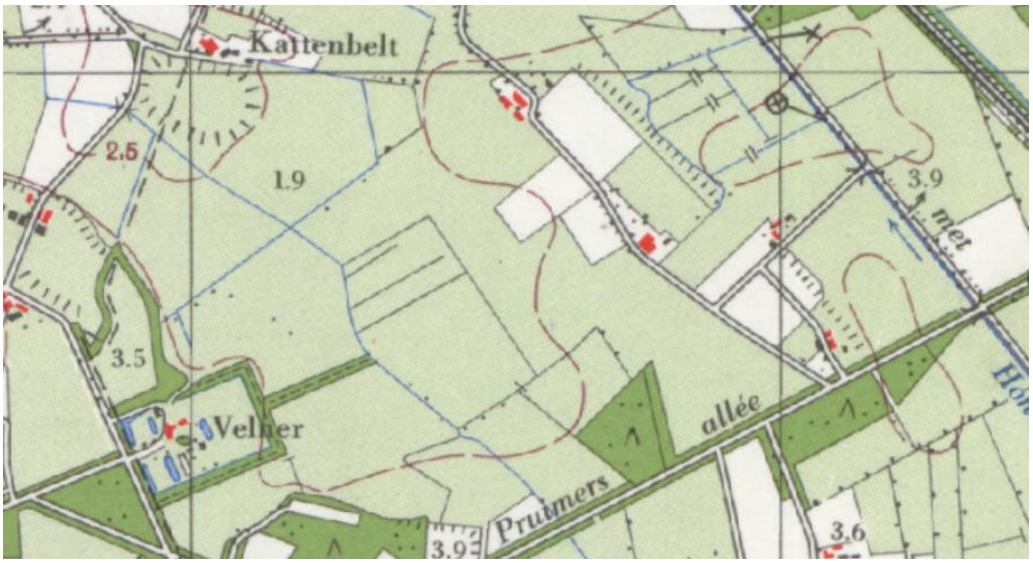
Met vriendelijke groet,

Landschapsarchitect, ervenconsulent

Bijlage 1: weteringlandschap: uitsnede topotijdreis 1850-1910-1965

Zichtbaar de openheid van de hooilanden ten opzichte van de besloten zandruggen die het gebied omgeven. Perceellijnen waren tot midden jaren '60 ingeplant met rijen (knot)bomen en enkele plukjes struweel/ bossages.